

VĚDĚNÍ

PRO VŠECHNY!

KNOWLEDGE

FOR ALL!

Věda a technika mezi osvětou a propagandou během nacistické okupace, 1939–1945

Science and Technology between Popular Education and Propaganda
during the Nazi Occupation, 1939–1945

Autor textů: Michal V. Šimůnek
Redakce: Miloš Hořejš, Antonín Kostlán, Milan Novák
Grafická úprava: Magdalena Buriánková

„VĚDĚNÍ PRO VŠECHNY!“ ‘KNOWLEDGE FOR ALL!’

Věda a technika mezi osvětou a propagandou
během nacistické okupace, 1939–1945

Science and Technology between Popular Education and Propaganda
during the Nazi Occupation, 1939–1945

Od druhé poloviny 19. století lze zaznamenat nárůst snah o přiblížení výsledků vědeckého výzkumu a technického pokroku širokým vrstvám. Tato snaha byla příznačná především pro hospodářsky rozvinuté státy, jako např. Velkou Británii, Francii, Německo, Itálii a Rakousko-Uhersko.

Věda a technika se stávaly součástí dobového rozhledu, zpravidla rámovaného pokrokem civilizace, který měl nové poznatky trvale zajišťovat.

Po nástupu totalitních ideologií ve 20. a 30. letech 20. století se objevily zřejmé snahy ideologizovat i oblast vědy a výzkumu. Dělo se tak zejména prostřednictvím personální politiky včetně represí a administrativních zásahů, jež se týkaly především oblasti finanční a samosprávné (univerzity a vysoké školy), ideologickým dohledem, cenzurou, vytvářením nových institucí apod. V případě Německa po roce 1933 k tomu přistupovala ještě

zřejmá a všudypřítomná snaha o propagaci „německé vědy“ (*Deutsche Wissenschaft*). Ta byla pojímána v souladu s nacistickou ideologií jako souhrn výjimečných výsledků „německého ducha“. Podílet se na nich měli pouze ti správní – rozumějme rasově a politicky vyhovující – vědci, badatelé a vynálezci, pracující pro blaho německého národního společenství (*Volksgemeinschaft*). Původní osvěta, pro niž se ujal poněkud zavádějící slogan „Vědění pro všechny“ (*Wissen für alle*) podle rozšířeného přírodovědeckého časopisu *Kosmos*, se tak začala úzce prolínat s dobovou propagandou.

Po obsazení a okupaci zemí ve střední a západní Evropě došlo v řadě z nich k očividnému prosazování „výdobytků německé vědy“. Cílem bylo potlačení tamní národní vědecké a výzkumné tradice. K tomu měla přispět i velmi intenzivní prezentace odborného vedení či nadřazenosti práce německých vědců v minu-

losti i přítomnosti. Její hlavní propagandistickou metodou bylo šíření informací o „spolupráci“ s německou vědou a výhodnosti zapojení se do vědecké infrastruktury Třetí říše.

To byl i případ protektorátu Čechy a Morava, v němž po násilném uzavření českých vysokých škol a univerzit v listopadu 1939 stále existovala řada výzkumných (či zkušebních) pracovišť, a vědecká či technická témata se očividně těšila širokému zájmu.

Propaganda v nacistické vědecké politice navíc hrála i důležitou roli v připravované převýchově českých žáků a středoškolských studentů. Informování o vědě a technice ovšem v podmínkách války představovalo i jisté únikové a rádobý pozitivní téma.

Zneužití vědy samozřejmě zůstávalo úplně vytěsněno. Zločinné pokusy na lidech, k nimž tehdy v nacistickém Německu docházelo, začaly být odhalovány až po skončení války. Totéž platí o likvidacích „nežádoucích“ vědců.

Efforts to bring results of scientific research and technological progress nearer to the broad public could be observed from the second half of the 19th century. This endeavour was mainly symptomatic for economically advanced and industrialized countries like Great Britain, France, Germany or Austria-Hungary.

Science and technology were becoming part of contemporary scope, usually framed within progress of the civilization, which ought to be sustained by new findings once for all.

After the rise of totalitarian ideologies in the 1920s and 1930s, efforts to also ideologize the area of science and technics appeared. It was done by influencing human resources policy, repressions, administrative interventions (concerning above all financing and university autonomy), ideological supervision, censorship, creating new institutions and others.

In the case of Germany after 1933, an obvious and ubiquitous push to promote 'German science' (*Deutsche Wissenschaft*), conceived in agreement

with the Nazi ideology as a summary of unique results of the 'German spirit', came in addition. The right – meaning the racially and politically suitable and desirable – scientists, researchers and inventors were only allowed to take part in them, thus working for the well-being of the German national community (*Volksgemeinschaft*). The previous popular education, for which rather a misleading slogan 'knowledge for all' (*Wissen für alle*) took root, originating from the widespread journal on natural science *Kosmos*, began to closely intertwine with the contemporary propaganda.

After the occupation of the Central and Western European countries, there was an evident boost of the 'achievements of German science' in a row of them, aiming at suppression of the local (national) scientific and research traditions. A very intense presentation of professional leadership or even supremacy of works of German scientists in the past as well as at present was intended to contribute to it. The main propagandistic method consisted in spreading of information on 'collaboration' with German science,

and on the advantage of participation in the scientific infrastructure of the Third Reich.

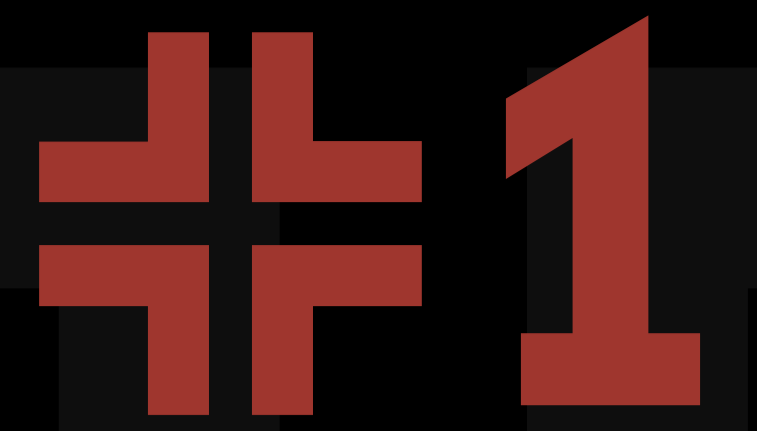
This was also the case of the Protectorate of Bohemia and Moravia after the forcible lockdown of higher education schools and universities in November 1939 with numerous research (or testing) institutes continuing their existence, where, at the same time, scientific or technical subjects were evidently enjoying broad interest.

Moreover, the propaganda in the field of the Nazi scientific policy played an important role in a planned re-education of Czech pupils and grammar school students. Under the war conditions, informing on science and technics presented, in a sense, an escapist and a would-be positive subject.

Science misuse remained, of course, fully left out. Criminal experiments on humans, ongoing in Nazi Germany at that time, began to be unveiled only after the end of the war. The same was true of liquidation of undesirable scientists.

TSCHEN KUNST DER NATION SOLDATEN
WIR DEN DEUTSCHEN GEIST NENNEN! WAS WIR
FREIHEIT DAS, WAS FORSCHUNG
UNSERE SOLDATEN VERTEIDIGEN ALLES DIE WÜRDE DER
CHE WISSENSCHAFT WIR DEN DEUTSCHEN GEI
WAS WIR BESITZEN, AUCH DAS, WAS DEUTSCHEN GEIST

„VĚDA JE VŽDY POLITICKÁ!“ ‘SCIENCE IS ALWAYS POLITICAL!’

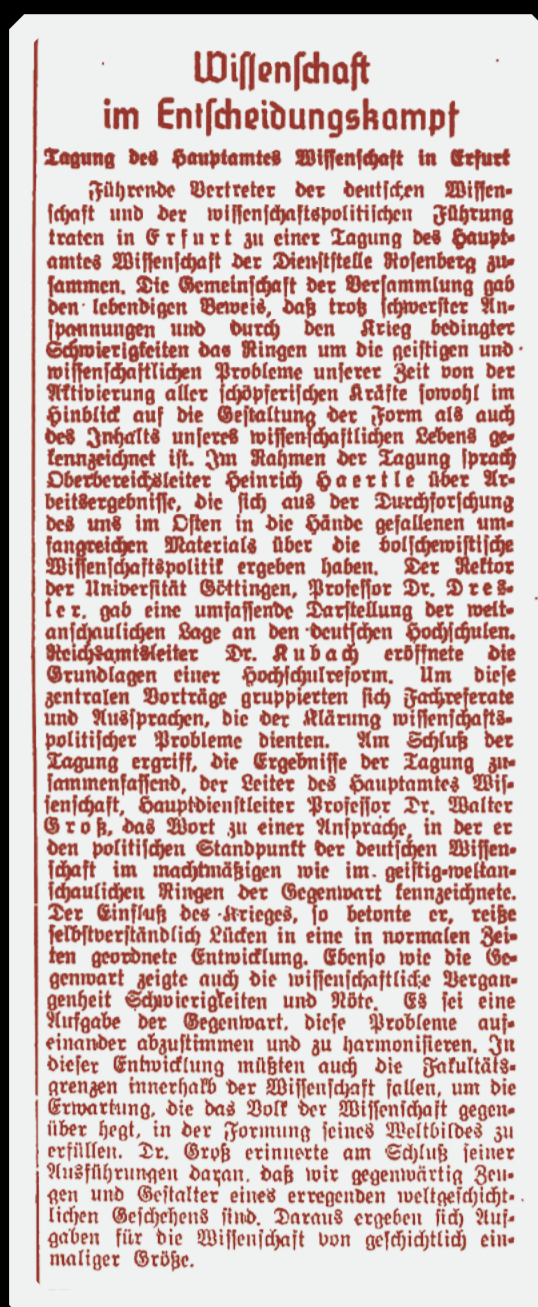
Nacistická vědecká politika Nazi science policy

Převzetí moci nacisty přineslo rovněž značnou proměnu německé vědecké politiky. V souladu s ideologií nacistického hnutí začaly být pro-
težovány především obory z věd o životě. Jejich úkolem bylo přispět
k „biologické obnově národa“. Stávaly se z nich tak povinné předměty ve
výuce medicíny, ale pronikaly i do práva, filosofie, sociologie či kriminal-
istiky. Zároveň byly podporovány ve výzkumných dotacích, jako např. ze
strany *Deutsche Forschungsgemeinschaft* (DFG). Prosazoval se nový typ
tzv. bojující vědy (*kämpferische Wissenschaft*). Ta měla být ve svém na-
sazení a metodách odlišná od vědy předchozí, liberální éry. Měla tak ne-
jen sloužit primárně zájmům státu a „lidu“, ale měla se i otevřít širokým
vrstvám. To se týkalo především vysokoškolského vzdělání, v němž bylo
např. zahájeno tzv. *langermarckské studium* pro sociálně znevýhodněné
studenty. Došlo prakticky ke zrušení autonomie vysokých škol, které byly
spravovány prostřednictvím rektorů a kurátorů na základě vůdcovského
principu.

K propagování a současné kontrole vědeckých styků byla nově vytvořena
tzv. Německá kongresová centrála (*Deutsche Kongress-Zentrale*). Ve
spolupráci se Zahraničním úřadem (*Auswärtiges Amt*) byla vybudována
síť ústavů pro kulturní politiku, propagující mj. také německou vědu. Aby
se omezil vliv nezáujatého a prestižního oceňování nejlepších vědců
Nobelovou cenou, byla zřízena tzv. Goethova medaile (*Goethe Medaille*),
kterou propůjčoval osobně A. Hitler.

The Nazi takeover of power also brought a considerable change in German science poli-
cy. In accordance with the ideology of the Nazi movement, the backing went to branches
of life sciences, which were to support the 'biological recovery of the nation'. They were
even constituted as obligatory subjects in medical university, also penetrating into law,
philosophy, sociology, and criminology studies, the research in these fields being fos-
tered with grants at the same time, e.g., from the part of the German Research Society
(*Deutsche Forschungsgemeinschaft; DFG*). A new concept of the so-called belligerent
science (*kämpferische Wissenschaft*) arose. It should be different in both method and
setting from the science of the previous, liberal epoch. It was intended to serve not only
the interest of the state and 'people' but also to open to broad public. High education
was meant here in the first place, within which the so-called Langermarck study for so-
cially handicapped students was opened as one example. The university autonomy was
actually cancelled and the schools were administrated by rectors and curators based on
the Führer-principle.

A new institution, the so-called German Congress Centre (*Deutsche Kongress-Zentrale*)
was founded for the purpose of propagation and – at the same time – control of sci-
entific contacts abroad. In collaboration with the German Foreign Office (*Auswärtiges
Amt*), a net of institutes for cultural policy arose, promoting – among others – also Ger-
man science. In order to curb the influence of the impartial and prestigious Nobel Prize,
a so-called Goethe's Medal (*Goethe Medaille*) was established to appreciate scientists
by A. Hitler himself.

Dobová tisková zpráva o setkání představitelů německé vědecké politiky a nasazení vědy v „rozhodujícím boji“, *Brünner Tagblatt* 1944
A contemporary press release on a meeting of German science policy makers and deployment of science in the 'deciding struggle', *Brünner Tagblatt* 1944

Přijetí říšského ministra školství Bernharda Rusta (1883–1945) na Staroměstské radnici v Praze, 1939
Reception of the Reich Minister of Education Bernhard Rust (1883–1945) in the Old Town City Hall in Prague 1939

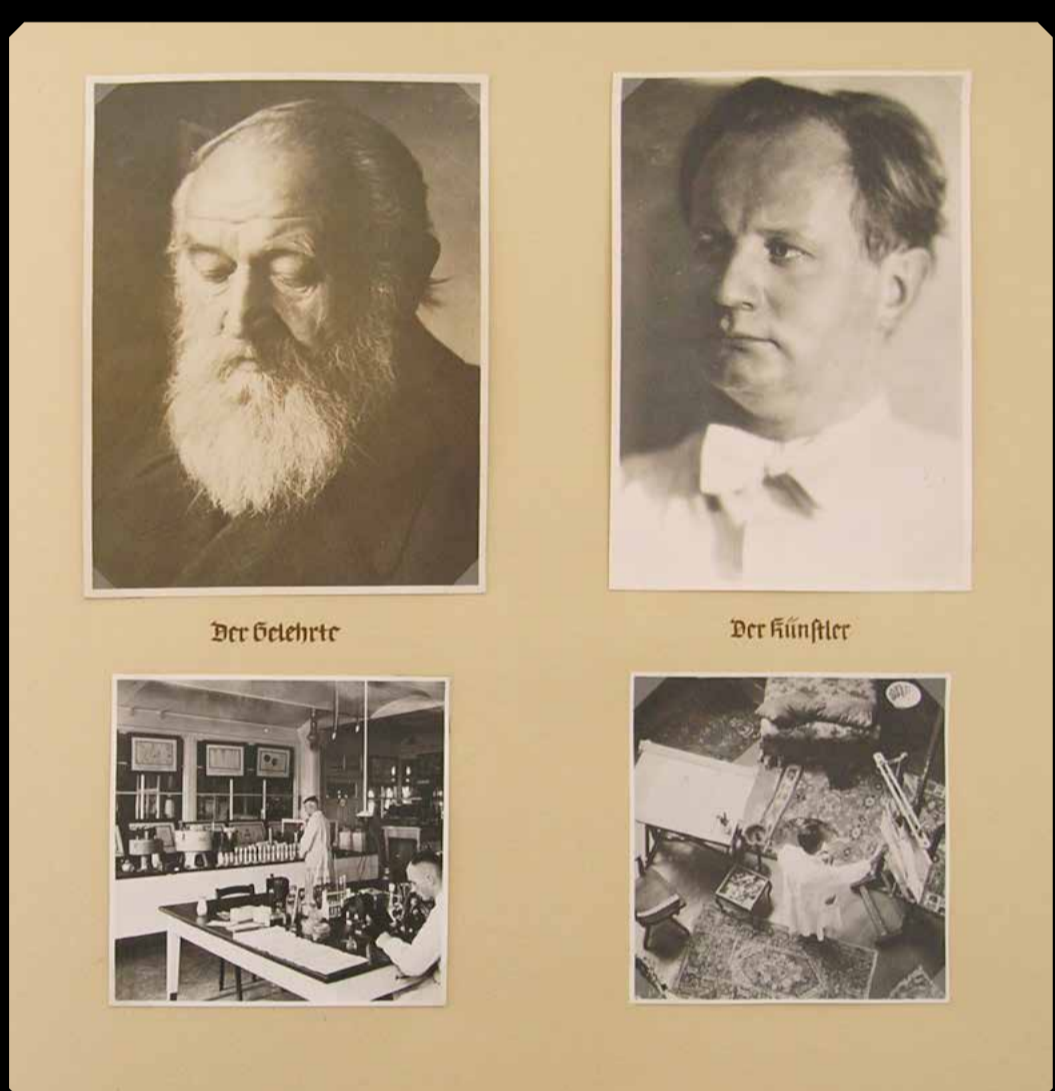

Hlavní budova Říšského ministerstva pro vědu, výchovu a vzdělání lidu na Wilhelmstrasse 68/69 v Berlíně, 30. léta 20. století
The main building of the Reich Ministry for Science, Education and Popular Learning in Wilhelmstrasse 68/69, Berlin, 1930s

Záležitosti vědy a výzkumu mělo spravovat především Říšské ministerstvo pro vědu, výchovu a vzdělání lidu (*Reichsministerium für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung*), vedené v letech 1933–1945 osvědčeným straníkem, někdejším středoškolským pedagogem Bernhardem Rustem (1883–1945). I přes snahu o centralizaci ovšem systém administrace zůstal i nadále značně roztržitý. Ve vztahu k okupovaným oblastem nebyla během války ustavena žádná významná jednotící linie. Vědecká politika v jednotlivých obsazených zemích a oblastech tak byla ovlivňována místními danostmi i reálné politickou konstelací jednotlivých mocenských bloků. V protektorátu to byla především existence německých vysokých škol v Praze a Brně. Zřejmě prvenství si tu zajistil na podzim 1939 bezpečnostní aparát podléhající říšskému vedoucímu SS Heinrichu Himmlerovi (1900–1945), respektive jeho místnímu policejnímu představiteli a zároveň státnímu sekretáři Karlu H. Frankovi (1898–1946). Frankův vliv v této oblasti rostl v podstatě až do konce války, zejména po jeho jmenování tzv. státním ministrem pro Čechy a Moravu (*Deutscher Staatsminister für Böhmen und Mähren*) v létě 1943. Vedle toho ovšem řada výzkumných pracovišť spadala pod německou brannou moc (*Wehrmacht*) či pod místní pobočky německých koncernů. K jejich užšímu propojování docházelo především v období tzv. totální války (*Totalkrieg*) let 1943–1945.

Dobová propagandistická mapa Velkoněmecké říše s vyznačeným protektorátem Čechy a Morava, 1942
A contemporary propagandistic map of the Great-German Reich with outlines of the Protectorate of Bohemia and Moravia, 1942

Idealizovaný typ „německého učeně a umělce“ s jejich „tvůrčím prostředím“ v dobovém albu, 1942
Idealized prototypes of a 'German scholar and artist' with their 'creative entourage' in a contemporary album, 1942

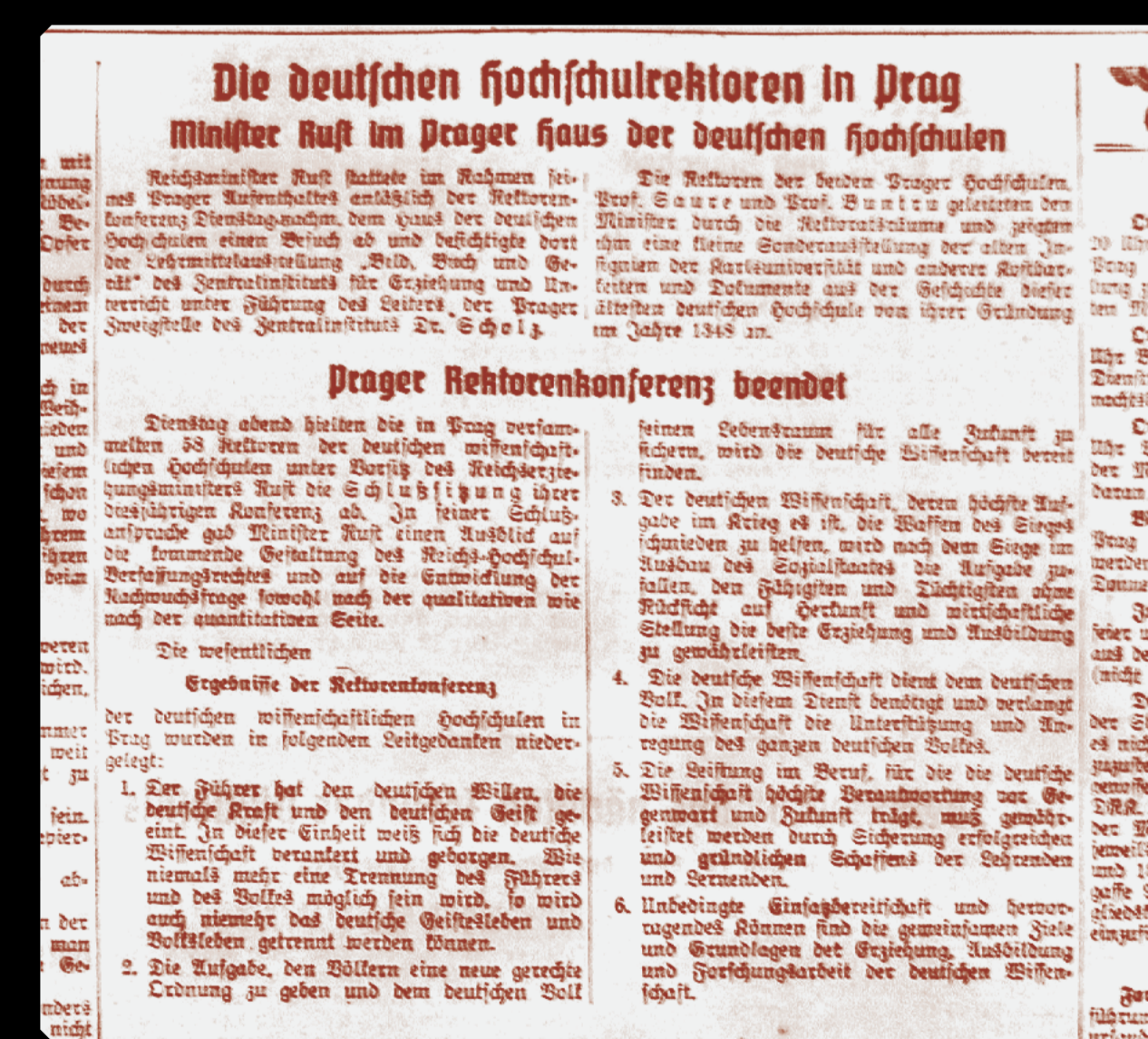
Scientific and research affairs should have been fully in the competence of the Reich Ministry for Science, Education and Culture (*Reichsministerium für Wissenschaft, Erziehung und Volksbildung*), led by an approved Party member and former grammar school teacher, Bernhard Rust (1883–1945). Nonetheless, despite efforts towards centralization, the system of administration remained to be considerably scattered. As far as the occupied regions are concerned, no unified line of action worth mentioning was conceived during the war. The scientific policies in the individual occupied countries were thus under the influence of local circumstances as well as of the actual political constellations of particular power blocks. In the Protectorate, the main given circumstance consisted in the presence of German higher education schools in Prague and Brno. In the autumn of 1939, the primacy in controlling them went clearly to the security structures, subjected to the SS Reich Leader Heinrich Himmler (1900–1945) and to his local police representative, the State Secretary Karl H. Frank (1898–1946), respectively. The influence of the latter in this field kept increasing more or less until the end of the war, particularly after his having been appointed as the so-called State Minister for Bohemia and Moravia (*Deutscher Staatsminister für Böhmen und Mähren*) in 1943. Besides, a row of research sites fell within the competence of the German armed forces (*Wehrmacht*) or within local affiliates of German companies. Their closer interconnections did not occur before the period of the total war (*Totalkrieg*) in the years 1943–1945.

Přebal českého překladu německé chemické publikace, evokující paralelu mezi chemickým výzkumem a bojem, 1943
The book jacket of the Czech translation of a German chemistry textbook, evoking a parallel between chemical research and combat, 1943

Snímek hřbitova v Langermarcku (Belgie), podle něhož byl pojmenován program podpory vysokoškolských studentů ze sociálně znevýhodněných rodin, 40. léta 20. století
A picture of the cemetery in Langermarck, Belgium, which gave name to the support programme for university students from socially handicapped families, 1940s

Tisková zpráva o konferenci rektorů německých vysokých škol a univerzit v Praze, na níž se přihlásil k zásadám nacistického státu, *Brünner Tagblatt* 1940
A press release on the conference of German high education school and university rectors in Prague, at which they solemnly joined the principles of the Nazi state, *Brünner Tagblatt* 1940

Formy komunikace Forms of communication

Podoby, kterými se během druhé světové války informovalo o výsledcích bádání, jejich praktickém přínosu i osudech jednotlivých vědců a vynálezců, vycházely ze zkušeností předchozích desetiletí.

Krátké zprávy či noticky se nejprve dostávaly do novin a později i společenských časopisů. V nich měly vědecké zprávy zpočátku nádech kuriozit, později získávaly i vlastní rubriky. Ke konci 19. století vznikl nový druh specializovaných časopisů, jež se tomuto druhu osvěty věnovaly cíleně. Na jedné straně se odlišovaly od vysloveně vědeckých časopisů, představujících dobově nejdůležitější formu komunikace mezi vědci, na druhé straně s nimi často spolupracovaly. Tím vznikal nový a svébytný žánr. Ten vyžadoval používání zjednodušených formulací při vysvětlování odborných problémů. Uplatnily se rovněž instruktážní kresby či schémata, později především fotografie. Vedle informování o výsledcích výzkumu došlo značného uplatnění také biografické údaje, vztahující se k významným osobnostem vědy. V podmínkách okupace je zřejmá široká praxe přejímání a překládání článků německých autorů, v menší míře pak i např. italských či pocházejících z jiných okupovaných zemí Evropy (Dánsko, Belgie, Holandsko, Francie). Z periodických popularizačních časopisů lze uvést zejména čtrnáctideník „Světový zdroj zábavy a poučení“ pražského nakladatelství Melantrich či měsíčník „Objevy techniky“ pražského nakladatelství Šolc a Šimáček, vycházející po celou dobu okupace.

The forms used during the WWII for informing on results of scientific research with their practical benefits and on lives of particular scientists and inventors stemmed from the experience of previous decades.

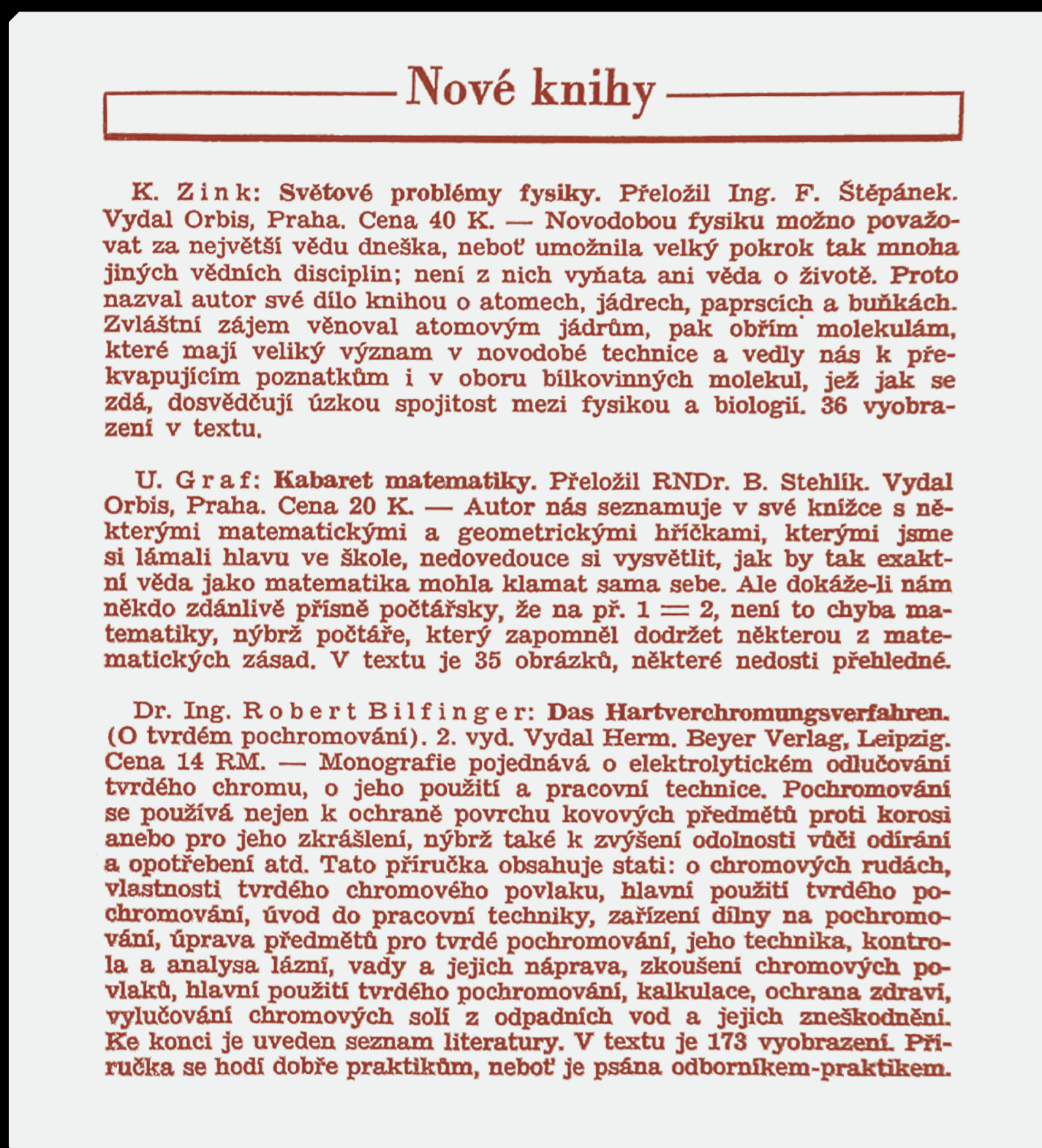
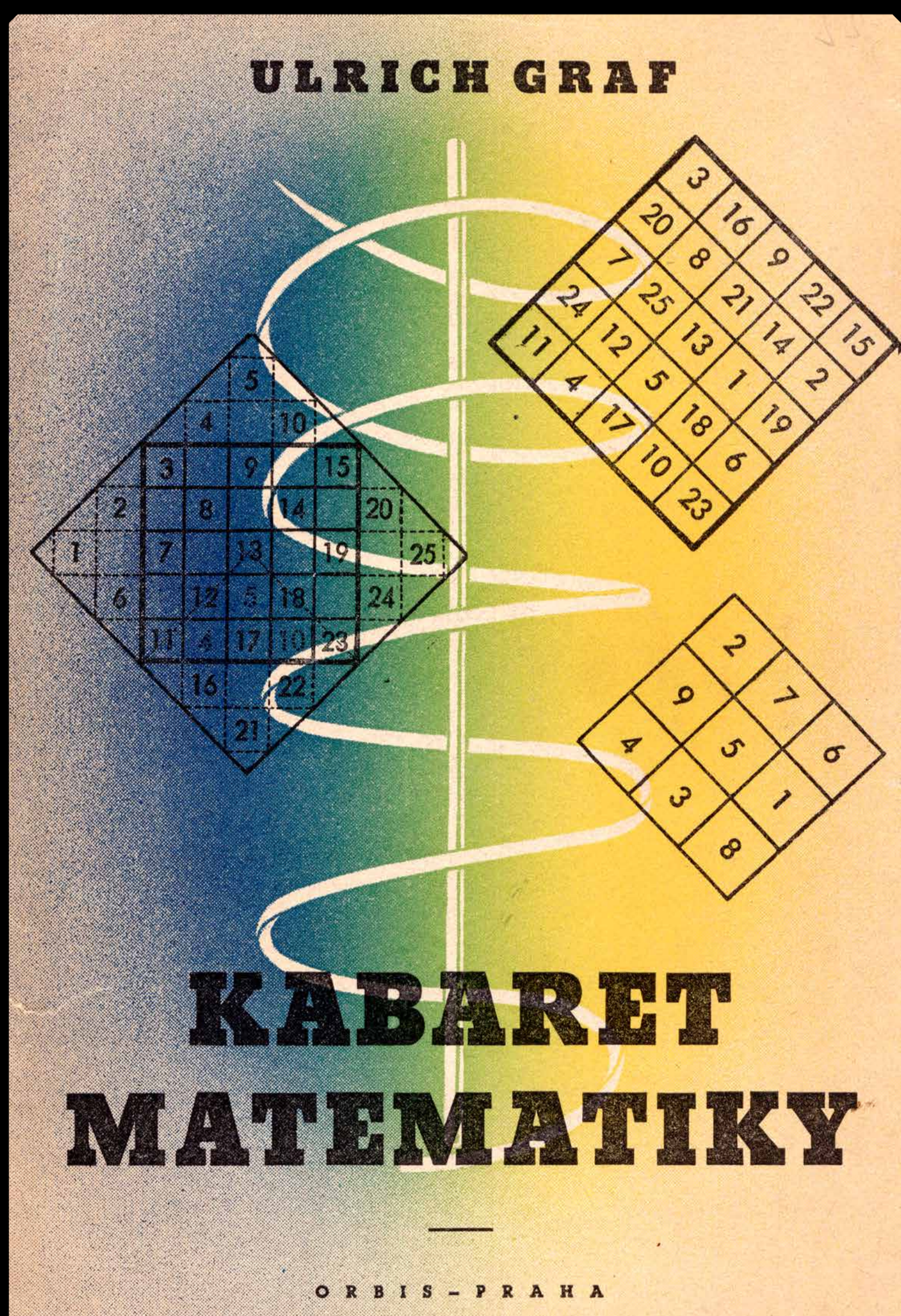
In the beginning, short scientific news or notices appeared in the newspapers and subsequently also in magazines, having an air of curios at first, but winning columns of their own later.

Towards the end of the 19th century, a new type of specialized magazines, deliberately dedicated to this sort of popular education, arose. Albeit they differed from definite scientific journals, which represented the most important form of communication between scientists, they, on the other hand, often collaborated with them. So, a new genre of its own kind came up, in which the use of simplified language in explaining scientific problems was necessary. Instructive drawings, charts, and later above all photographs were also applied. Besides informing on results of research, biographies of prominent scientific personalities were also broadly popularized. Under the circumstances of the occupation, articles of German authors were taken over and translated as a widespread practice. The same on a lesser scale is true of, for instance, Italian authors or those coming from other occupied European countries (Denmark, Belgium, the Netherlands or France).

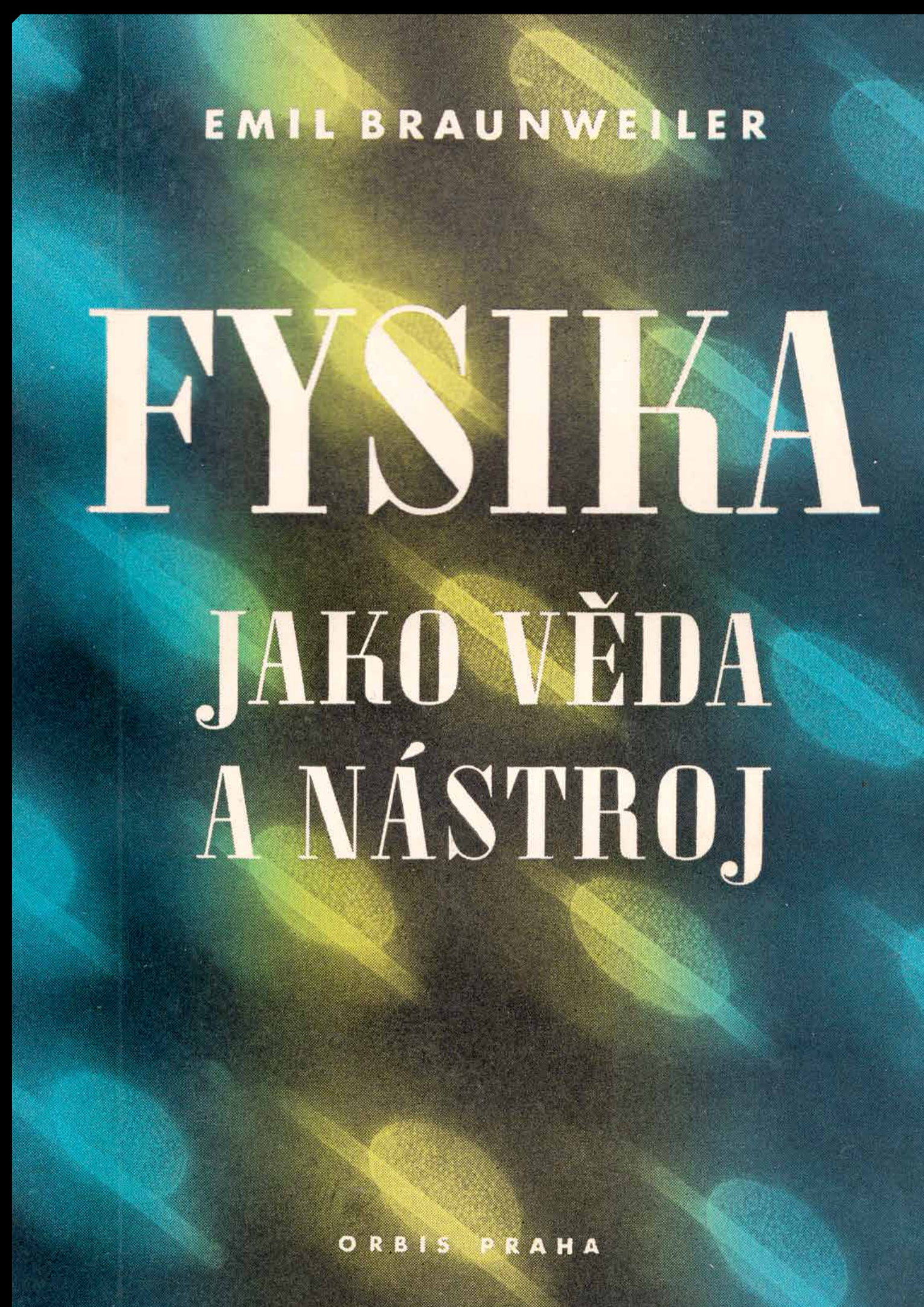
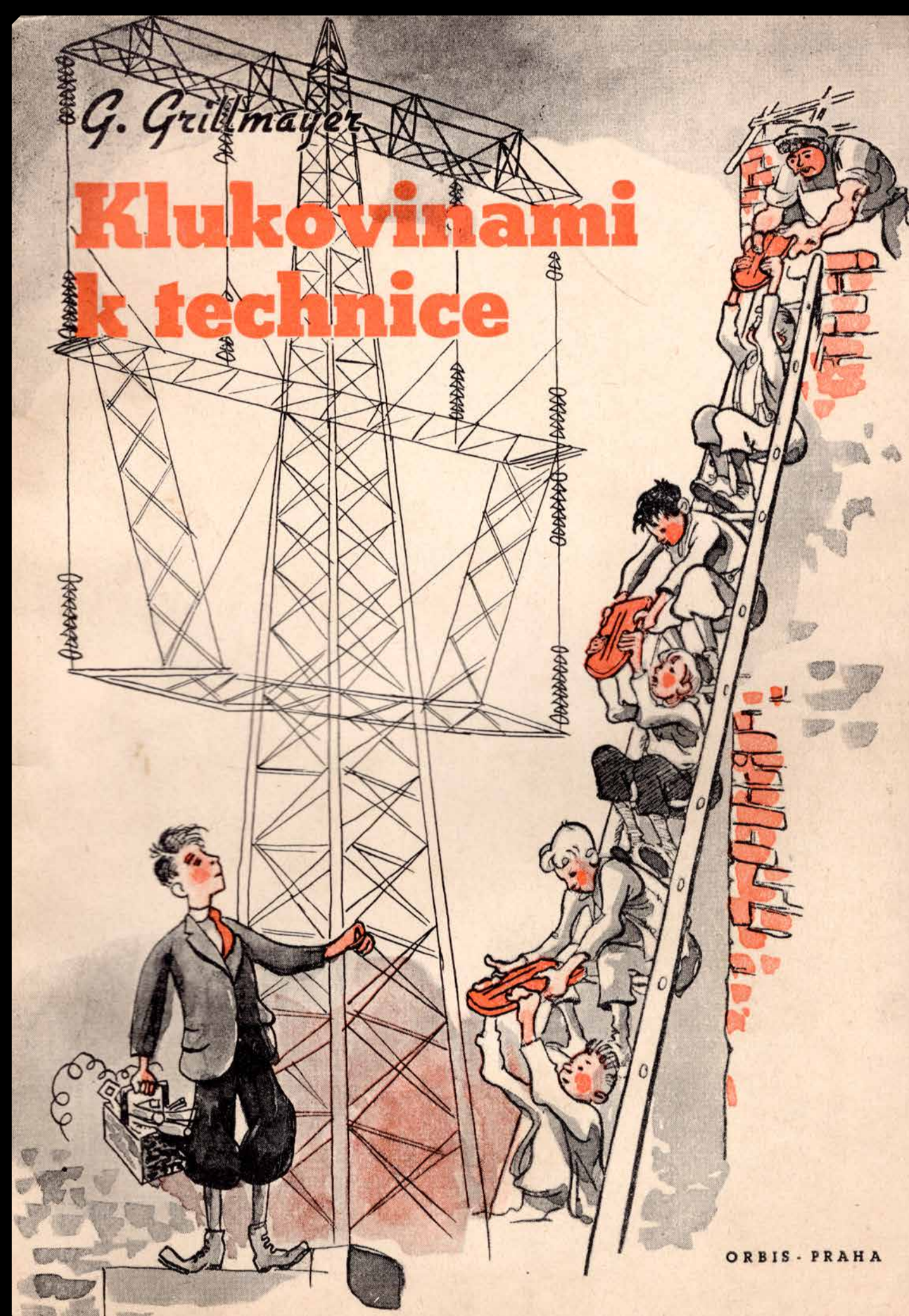
Among popularizing periodicals, the bimonthly 'Světový zdroj zábavy a poučení' (*The Global Source of Entertainment and Information*) of the Prague publishing house Melantrich or the monthly 'Objevy techniky' (*Technical Discoveries*) of the Prague publishers Šolc a Šimáček can be named, both of them appearing during the whole period of the occupation.

The genre of the books was rather scattered: There were biographical studies, thesis

Ukázka dobových českých překladů německých popularizačních prací s vědeckou tematikou z produkce nacifikovaného nakladatelství Orbis, 1943-1944
A sample of contemporary Czech translations of German popularizing works on scientific themes from the production of the Nazified publishing house Orbis, 1943-1944

Seznam popularizačních publikací vyšlých v řadě časopisu *Kosmos*, 1931
A list of popularizing publications launched in a series of the journal *Kosmos* [The Universe], 1931

Seznam popularizačních publikací vyšlých v řadě časopisu *Kosmos*, 1931
A list of popularizing publications launched in a series of the journal *Kosmos* [The Universe], 1931

Knihy měly žánrově značný rozptyl. Mohlo se jednat o biografické zpracování, tematické romány včetně velmi svébytných tzv. surovinových románů, přibližujících historií a technologický příběh zpracování jisté suroviny či komodity, či příležitostné publikace. V protektorátu plnili klíčovou úlohu někdejší státní nakladatelství Orbis v Praze, převzaté německou správou. V něm od roku 1941 vycházelo množství překladových monografických publikací především německých autorů. Mezi nimi lze nalézt životopisy, romány, reportáže, vědecká pojednání či jasně ideologické spisky. Rovněž oborový záběr byl značný. Byly to práce od exaktních věd jako matematiky či fyziky, přes medicínu a biologii, technické a aplikované obory jako např. konstrukce automobilů či anorganickou chemii až po národohospodářství a historiografii. Zároveň totéž nakladatelství vydávalo i tematickou sešitovou řadu „Okno do světa“ s převzatým podtitulem „Vědění pro všechny“; v té byly publikovány i odborné texty z pera českých autorů.

Tematické přednášky přinášel i rozhlas a pozornost byla věnována také popularizaci prostřednictvím filmu. Tak např. roku 1944 byl v *Prag-Film A.G.* natočen jeden z prvních barevných dokumentárních filmů o zakladateli genetiky G. J. Mendelovi (1822-1884).

novels (romans à thèse, *Thesenromane*), including a very specific kind, the so-called "raw-material novels", which showed history and technological processing of a particular material or commodity; and finally occasional publications. It was the previously state-owned publishing house Orbis, taken over by the German administration, which fulfilled the key task in the Protectorate. From 1941 on, it kept publishing a number of translated monographies, above all by German authors. Biographies, novels, reports, scientific treatises or purely ideological pamphlets can be found among them. The scope of scientific fields was also considerable. There were works ranging from exact sciences like mathematics or physics through medical science and biology, and over technical and applied branches like, for instance, automobile construction or inorganic chemistry as far as to national economy and historiography.

The same publishing house also issued a thematic booklet series 'Okno do světa' (*A Window into the World*) with a borrowed subtitle 'Vědění pro všechny' (*Knowledge for All*), texts from the pen of Czech experts being published in it. Thematic lectures were even broadcasted, attention being paid to popularization through the movies at the same time. For instance, one of the first colour documentary films was produced about the founder of genetics, G. J. Mendel (1822-1884), by the studio Prag-Film A.G. in 1944.

„VELIKÁNI NĚMECKÉHO DUCHA“ ‘GREAT MEN OF GERMAN SPIRIT’

Biografie osobností

The Presentation of Biographies and Life Stories

Přínos jednotlivých osobností byl prezentován v podstatě trojím způsobem:

- ve vzpomínkových statích a článcích publikovaných u příležitosti významných výročí;

- v souvislosti s jednotlivými objevy či vynálezy;
- v rámci biografických či slovníkových zpracování.

Příznačné je, že z výběru byly vyloučeny osobnosti, které neodpovídaly nacistické rasové ideologii. Nasetkáme se tak především se jmény židovských vědců, badatelů a vynálezců. Ti byli prohlášeni za představitel „jiného myšlení“, které bylo nežádoucí.

Naopak němečtí vědci byli ukazováni jako průkopníci pokud možno co největšího počtu oborů, a to i když byl jejich přínos spíše menší či podružný. Německý duchovní vliv byl také zdůrazňován u vědců jiných národů. V případě střední Evropy to byly zejména ty, které se měly dostat či „navrátit se“ – v souladu s dobovou nacistickou expanzí – pod německé vedení.

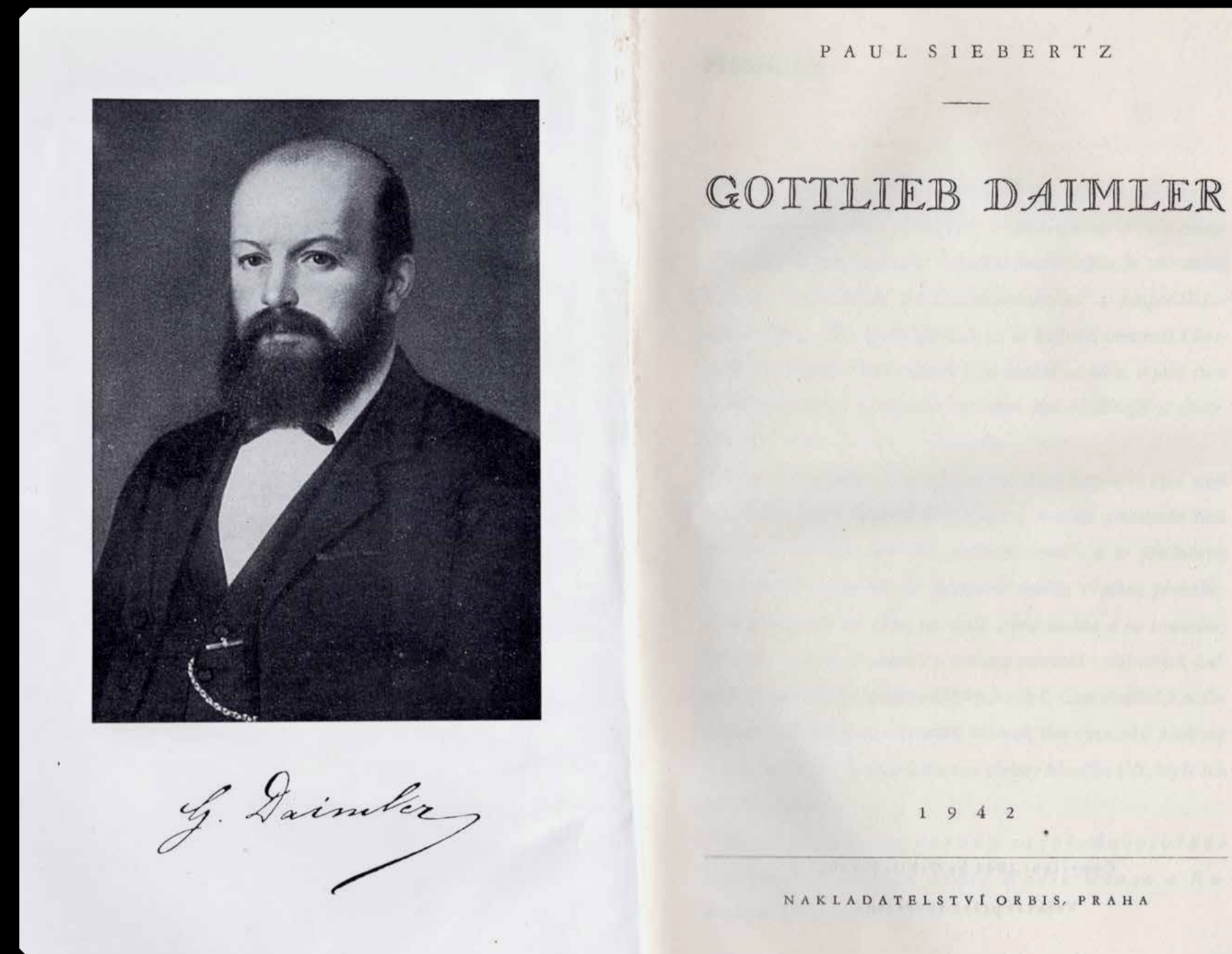
Contributions on particular personalities of science and technology were presented principally in three ways:

- in memoirs and articles occasionally published at important anniversaries;
- in connection with particular discoveries and inventions;
- within biographical and lexicographical works.

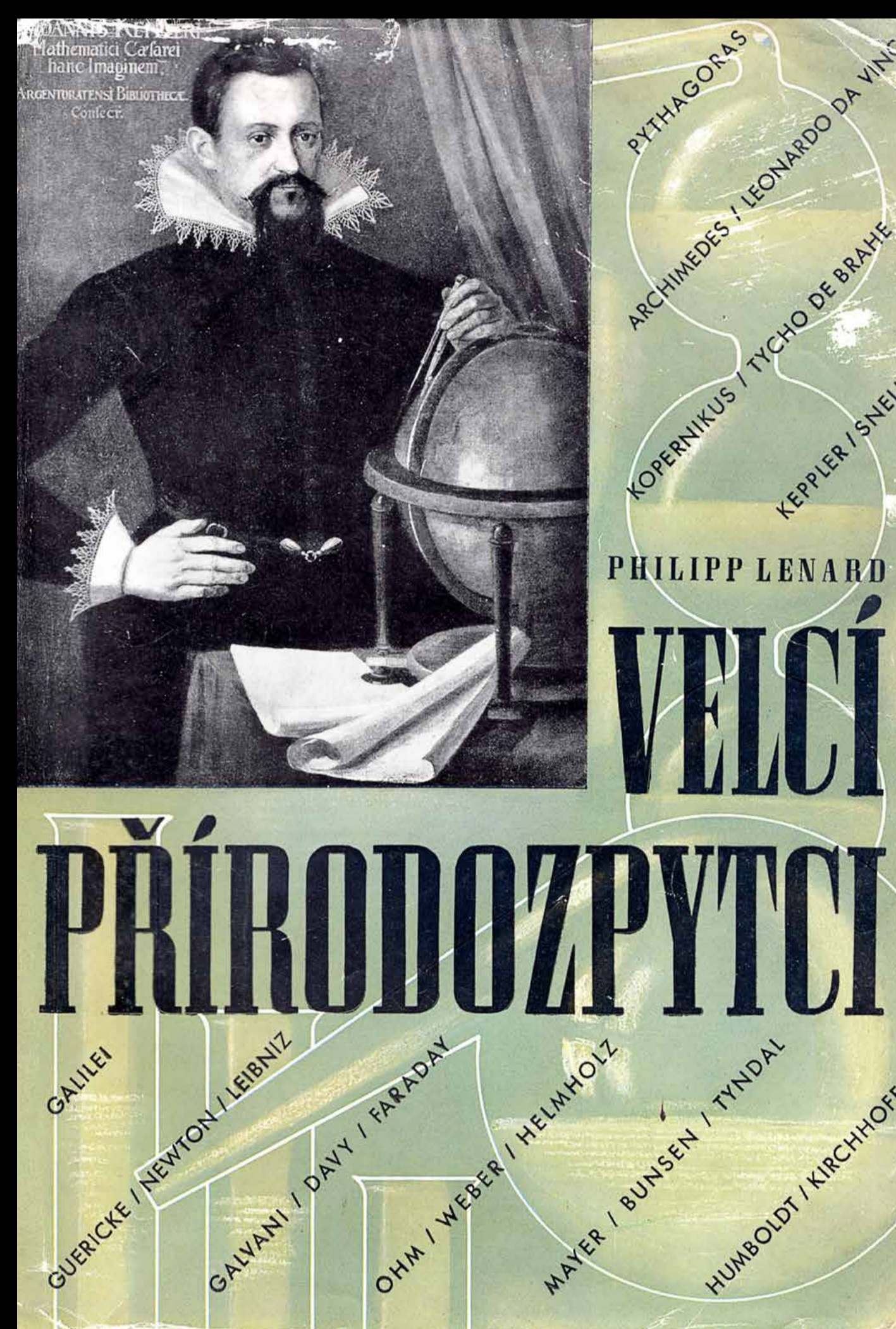
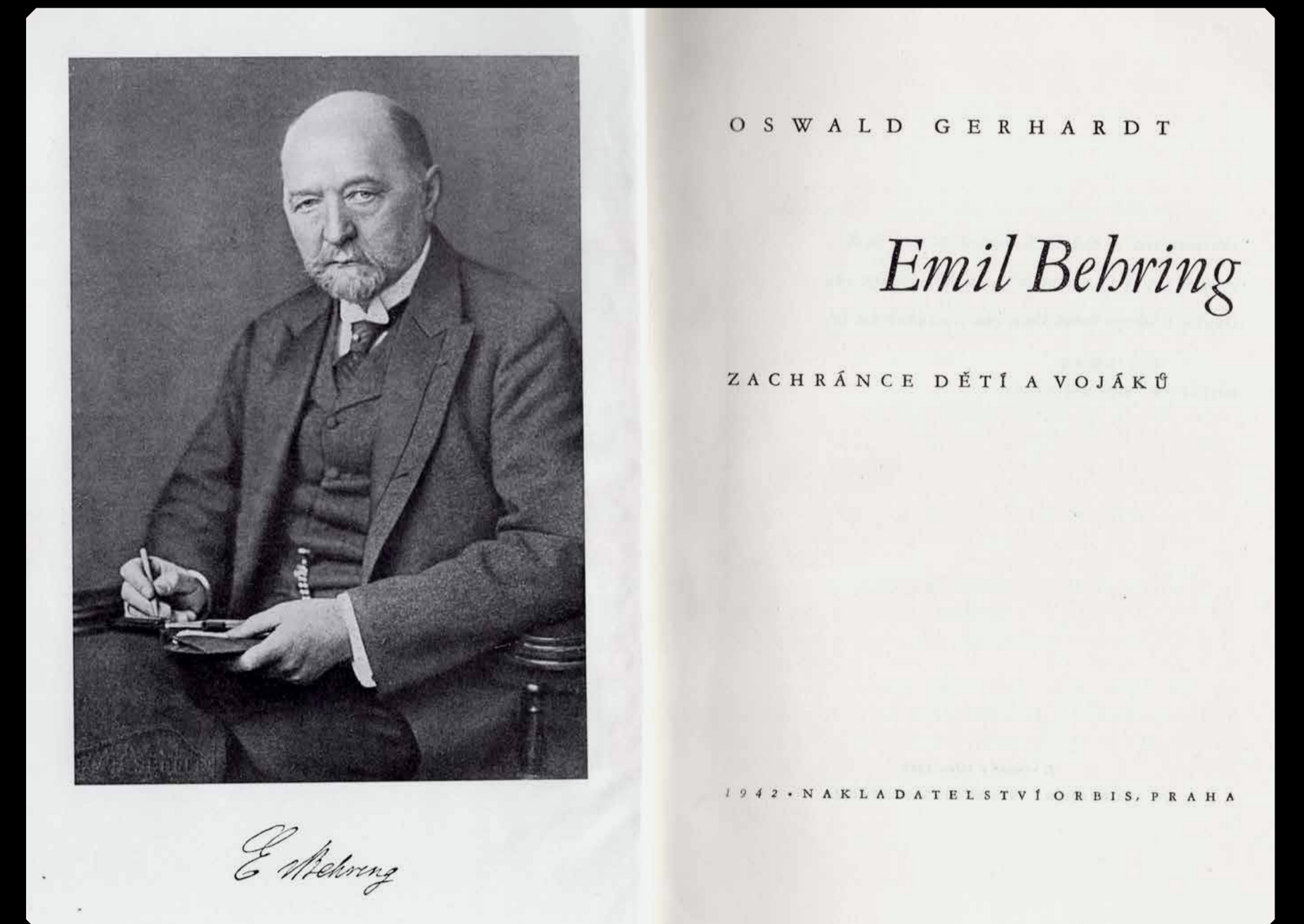
Symptomatically enough, persons who did not match Nazi racial ideology were excluded. One does not come across names of Jewish scientists, researchers and inventors in the first place. They were declared representatives of a 'different', that is, undesirable thinking.

On the other hand, German scientists were shown as pioneers in as many fields as possible, even in cases of their rather minor or secondary importance.

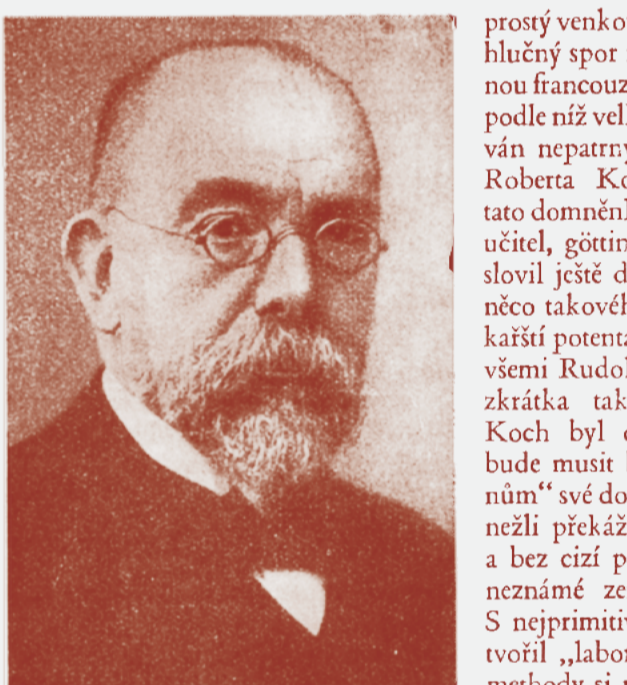
German spiritual influence was also accentuated in scientists of other nations. As regards Central Europe, it was especially those nations that were planned to get (back) under German leadership in accordance with the contemporary German expansion.

Ceské překlady biografii německých vědců vydané v nacifikovaném nakladatelství Orbis, 1942 a 1943
Czech translations of biographies of German scientists, launched by the Nazified publishing house Orbis, 1942 and 1943

DR. GERHARD VERZMER
Robert Koch
2. (BRUNNER, TAGBLATT)

první světové války. Tehdy byl vedoucí lékař v nové nemocnici v maidské lázeňské čtvrti v Berlíně. Koch byl ovšem jenom lékařem, ne vědcem. Jeho největší zájmem bylo, jak se nemoc šíří. Jeho největší zájmem bylo, jak se nemoc šíří. Jeho největší zájmem bylo, jak se nemoc šíří.

VE starém berlíně horníkem mlátí. Člověka se roku 1841 narodil chlapce, a tímto osud zavrhl podnět věc. Jemu bylo vybráno, aby jednou odpovídal na otázku, jak působí pro látku, před nemocí, spina a nemoc. Koch byl ovšem jenom lékařem, ne vědcem. Jeho největší zájmem bylo, jak se nemoc šíří. Jeho největší zájmem bylo, jak se nemoc šíří.

Ceský překlad biografického článku ke 100. výročí narození lékaře a mikrobiologa Roberta Kocha (1843-1910) a zpráva o vydání postovní známky s jeho podobiznou, *Objevy techniky a Brünnar Tagblatt* 1943

ROBERT-KOCH-100
GROßDEUTSCHES REICH

Das zum 15. Jänner 1944 läßt der Reichspostminister aus Anlaß des 100. Geburtstages des berühmten deutschen Arztes Robert Koch eine Gedenkmarke zu 12 + 38 Rpfl. mit dem Profilbild des Gelehrten nach einem Entwurf des Berliner @rtgraphers Bogner ausgeben.

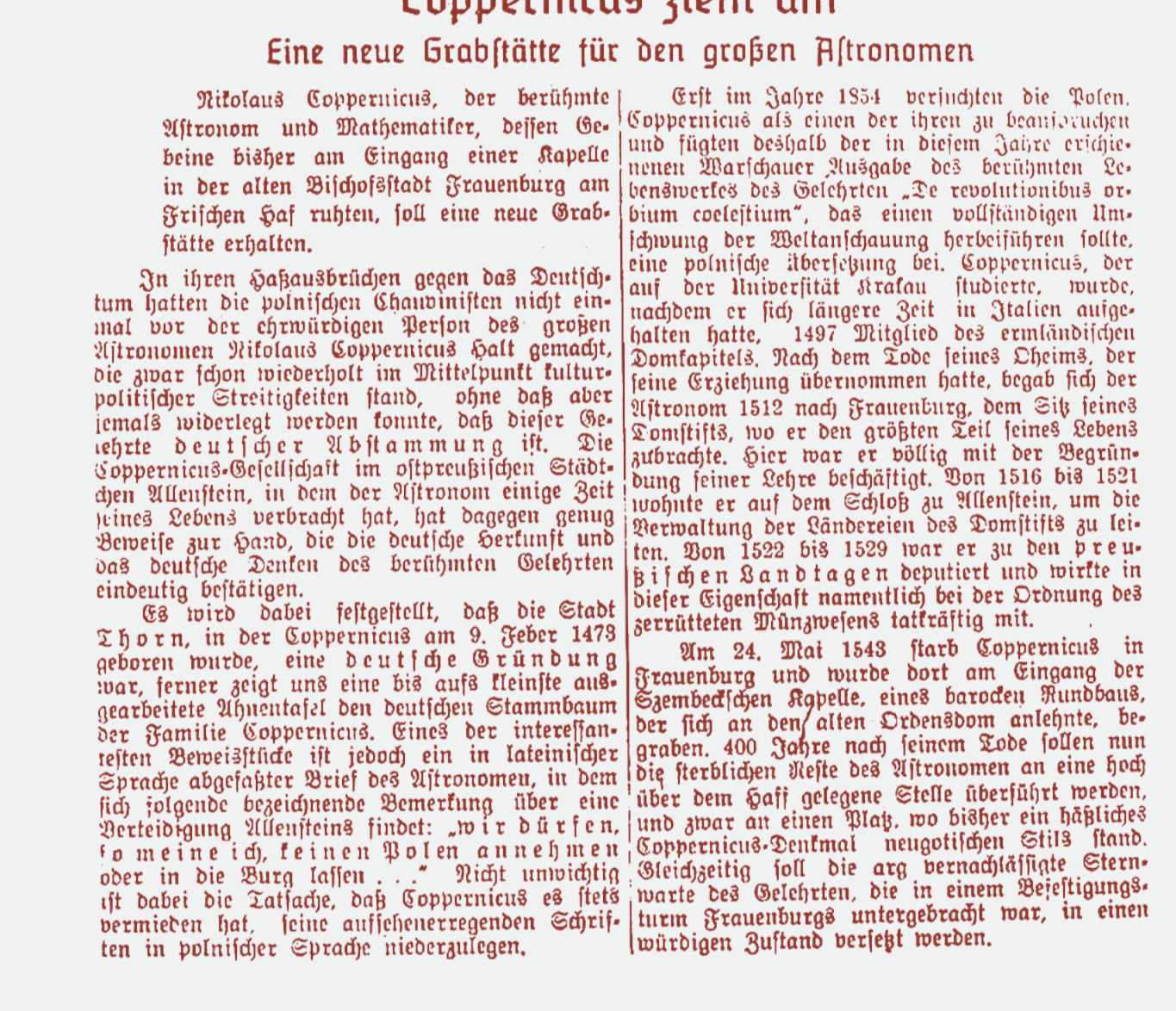

Ceské překlady kolektivních biografii „žádoucích“ vědců v nacifikovaném nakladatelství Orbis, 1943
Czech translations of collective biographies of 'desirable' scientists in the Nazified publishing house Orbis, 1943

Mezi obory nebyly činěny rozdíly. Přeci jen častější byl ale důraz na technické a přírodovědecké disciplíny a také medicínu. Důležitým aspektem byla využitelnost vynálezů v praxi. Vyzdvihoval byl rovněž význam pro národní hospodářství a přínos pro zajištění soběstačnosti, což se týkalo obzvláště chemie. Vedle novinových článků se lze v protektorátu setkat především s překlady biografických zpracování. Ta vycházela zejména v nacifikovaném nakladatelství Orbis v Praze. Lišila se jak kvalitou zpracování, tak i mírou faktografie. Publikovány přitom byly i práce starší, pocházející z období před rokem 1933.

No obvious differences between scientific fields were made. Nevertheless, technical and natural sciences as well as medicine seem to have been highlighted a bit more frequently. The practical use of an invention was an important factor. The relevance for national economy and a contribution to self-reliance, particularly in chemistry, was also emphasized. Besides newspaper articles, translations of biographical works can be met in the Protectorate. They were mostly issued by the Nazified Orbis publishing house in Prague, differing in quality of their conception as well as in factuality. Older works were also published, even from the period before 1933.

Copernicus zieht um
Eine neue Großtafel für den großen Astronomen

Während Copernicus, der berühmte Wissenschaftler, seinen Wohnort von Rom nach Florenz verlegte, hat er auch die Welt der Wissenschaften umgedreht. Seine Theorie der Himmelsbewegungen hat die Welt der Wissenschaften umgedreht. Seine Theorie der Himmelsbewegungen hat die Welt der Wissenschaften umgedreht.

Německá tisková zpráva o přenesení ostatků astronoma Mikuláše Koperníka (1473-1543), *Brünnar Tagblatt* 1941
A German press release on the translation of relics of the astronomer Nicolaus Copernicus (1473-1543), *Brünnar Tagblatt* 1941

NENÍ OBOR JAKO OBOR THERE IS NOT A SCIENCE LIKE A SCIENCE

Preferenční podpora vědních disciplín Preferential support of scientific branches

Model tzv. skleněného člověka (*Gläserner Mensch*) vyrobeného Německým muzeem hygieny (*Deutsches Hygiene-Museum*) v Drážďanech, 1941
The model of the so-called Glass Man (*Gläserner Mensch*), manufactured by the German Museum of Hygiene (*Deutsches Hygiene-Museum*) in Dresden, 1941

Český překlad popularizační německé publikace se symbolikou jednotlivých vědních oborů, 1943
A Czech translation of a popularizing German publication with symbols of particular scientific branches, 1943

Německo zůstávalo i po převzetí moci nacisty jednou ze zemí s nejrozvinutější infrastrukturou základního i aplikovaného výzkumu. První z uvedených byl soustředěn na univerzitách a vysokých školách, v akademických či státních výzkumných institucích v čele s Ústavu císaře Viléma (*Kaiser-Wilhelm-Institute*). Aplikovaný výzkum byl typický především pro technické univerzity a ve stále větší míře také pro průmyslové koncerny jako např. I. G. Farben či Siemens.

Ideologický tlak, který začalo vyvíjet stranické vedení, se zprvu týkal především duchovědných a humanitních oborů. Ty měly poskytovat správný výklad nového „světónázoru“ (*Weltanschauung*), nový obraz německých a evropských dějin. K tomu přistupovalo zdůrazňování praktičnosti a využitelnosti výsledků výzkumu a do popředí se tak dostávaly technické a přírodovědné obory. Za neméně důležité byl považován rovněž chemický či zemědělský výzkum. Cílené preferování jednotlivých disciplín se následně odráželo i ve financování výzkumných projektů a záměrů.

V okupovaných zemích mohla být tato změna oborových preferencí navíc doprovázena kampaněmi proti vybraným skupinám vědců či akademiků. Oficiální německý tisk tak např. v protektorátu přinášel tendenční články, které útočily proti „domnělým“ či „rádoby“ intelektuálům z řad např. filozofů či historiků. Naproti tomu byl vyzdvihován praktický přínos „skutečných intelektuálů“, jako např. techniků, architektů či lékařů, kteří nebyli odtrženi od potřeb lidí a pracovali pro jeho užitek.

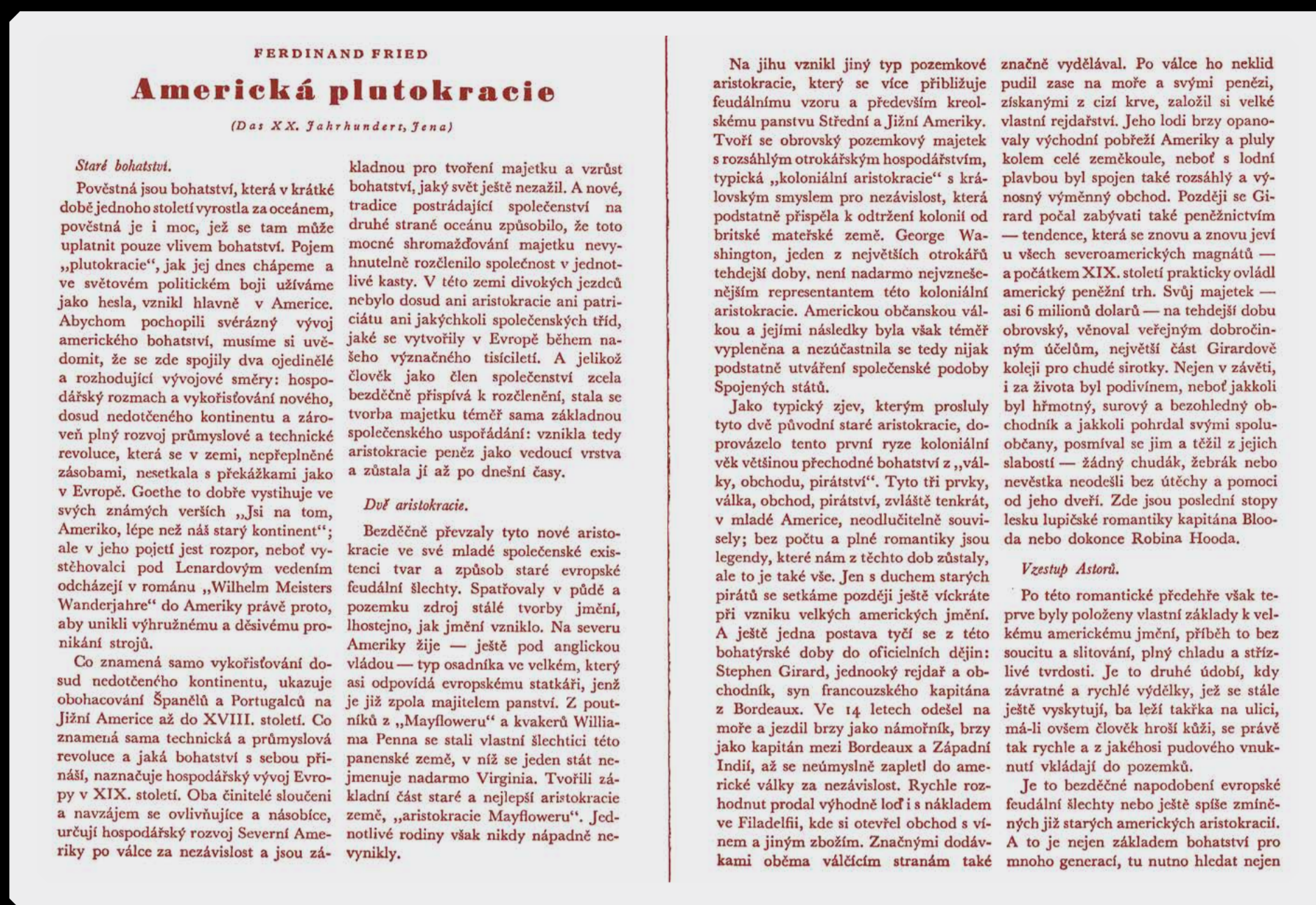
Preferenční podporu jednotlivých oborů navíc umocnila tzv. totální válka (*Totalkrieg*) z let 1943–1945. Při tenčících se zdrojích a nedostatku docházelo k dalším redukčním. Oficiálně se mohlo dále pracovat pouze v těch oborech a na těch záměrech, jež byly označeny jako důležité pro vedení války (*kriegswichtig*). To se samozřejmě opět týkalo především technických a přírodovědných oborů.

Even after the Nazi seizure of power in 1933, Germany ranked among the countries with the most developed infrastructure of basic and applied research. The former was concentrated within the universities, higher education schools, academies or state research institutions, headed by the Emperor William Institutes (*Kaiser-Wilhelm-Institute*). The applied research was typical above all for technical universities and still more for industrial concerns like, e.g., IG Farben or Siemens.

At first, ideological pressure, exerted by the Nazi Party leaders, concerned preferentially social science in the broader sense and humanities as a whole. They should provide the 'right' explication of the new worldview (*Weltanschauung*) and a new image of German and European history. With increasing emphasis on practicality and usability of research results, technical and natural science gained gradually their prominent place. No less important was the chemical and agricultural research at that. Targeted preference of particular scientific fields was subsequently reflected in financing of research projects and intents.

In the occupied countries, such a shift in scientific preferences could be accompanied by campaigns against chosen groups of scientists and academics. For instance, the official German press in the Protectorate launched slanted articles attacking 'alleged' or 'would-be' intellectuals from among philosophers or historians. On the contrary, the practical contribution of the 'real intellectuals' was highlighted. This term comprised technicians, architects or physicians etc., who were said not to be detached from the needs of the people but working to its avail.

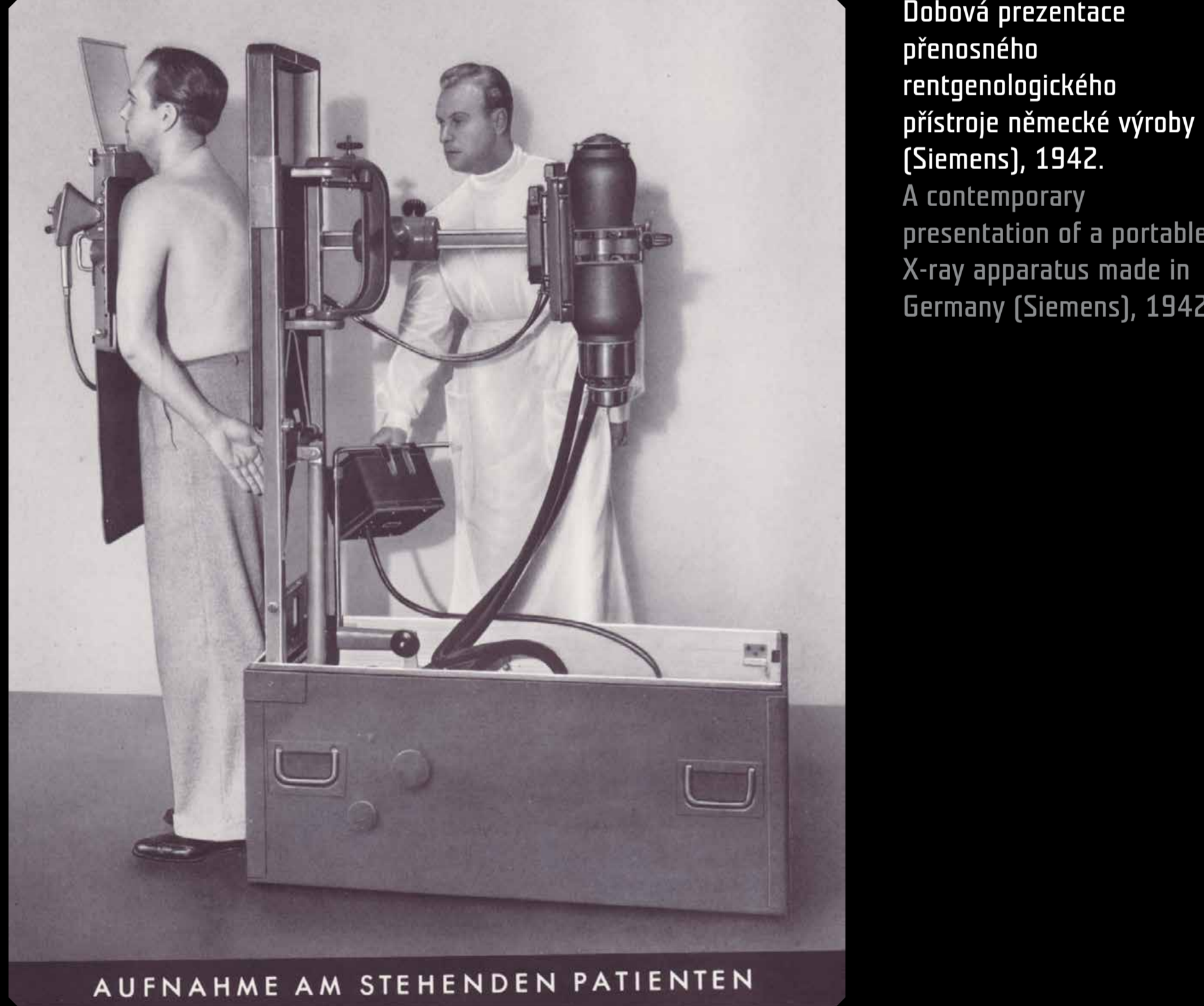
The preferential support of particular branches was heavily multiplied by the total war (*Totalkrieg*) in the years 1943–1945. With resources running low and following shortages, further reductions in the research were necessary. Work in the branches and on the projects labelled as militarily important (*kriegswichtig*) could only be officially continued. It concerned, of course, mainly the technical and natural sciences again.

Ukázky dobových článků přeložených z němčiny a publikovaných v protektorátních popularizačních časopisech *Objevy techniky* a *Světový zdroj zábavy a poučení*, 1940, 1941, 1943
Examples of contemporary articles translated from German and published in Protectorate popularizing journals *Technical Discoveries* and *World's Source of Entertainment and Enlightenment*, 1940, 1941, 1943

Wissenschaft.									
1. Philosophische Wissenschaften		2. Einzelwissenschaften		3. Angewandte Wissenschaften		Wissenschaften			
Philosophische Wissenschaften	Philosophie	Philosophie der Wissenschaften	Philosophie der Naturwissenschaften	Philosophie der Geisteswissenschaften	Philosophie der Sozialwissenschaften	Philosophie der Wirtschaftswissenschaften	Philosophie der Medizin	Philosophie der Technik	Philosophie der Kunst
Metaphysik, Logik, Ethik, Ästhetik, Epistemologie, Hermeneutik, Geschichtsphilosophie	Philosophie der Naturwissenschaften	Philosophie der Geisteswissenschaften	Philosophie der Sozialwissenschaften	Philosophie der Wirtschaftswissenschaften	Philosophie der Medizin	Philosophie der Technik	Philosophie der Kunst	Philosophie der Literatur	Philosophie der Musik
Metaphysik, Logik, Ethik, Ästhetik, Epistemologie, Hermeneutik, Geschichtsphilosophie	Philosophie der Naturwissenschaften	Philosophie der Geisteswissenschaften	Philosophie der Sozialwissenschaften	Philosophie der Wirtschaftswissenschaften	Philosophie der Medizin	Philosophie der Technik	Philosophie der Kunst	Philosophie der Literatur	Philosophie der Musik

Schematické znázornění rozdělení vědeckých oborů, 1934
A table of systematic classification of scientific branches, 1934

Dobová prezentace přenosného rentgenologického přístroje německé výroby (Siemens), 1942.
A contemporary presentation of a portable X-ray apparatus made in Germany (Siemens), 1942

AUFNAHME AM STEHENDEN PATIENTEN

TEORIE A PRAXE THEORY AND PRACTICE

Osudové spojení A Fatal Connection

Schaffen v ohne Unterlass
deshalb. aus Lomikau 1888. 76. Ottensacklage

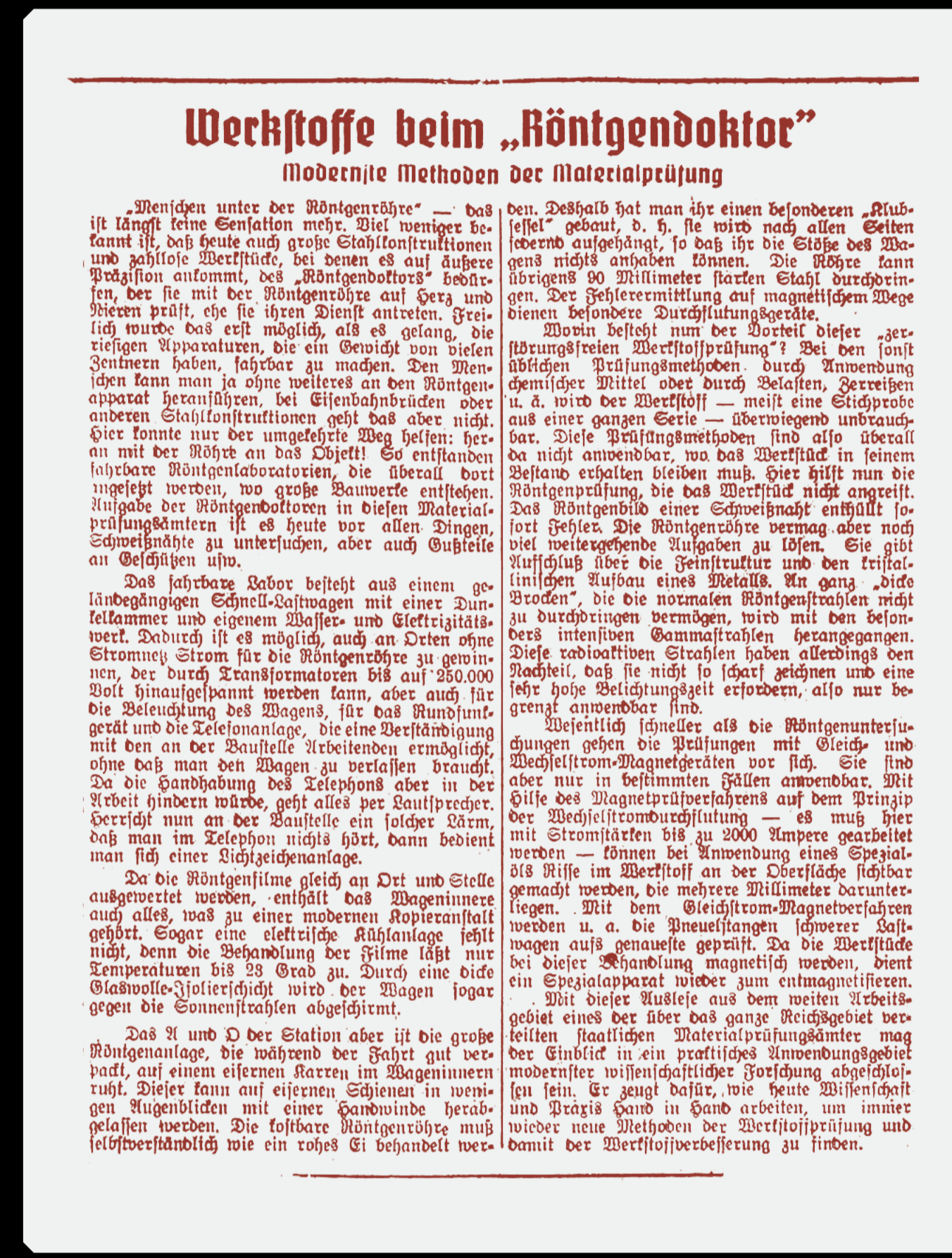
Propagacní snímek tovární výroby s příznačnou popiskou „Tvoreni bez zdrzeni“, 40. léta 20. století
A propaganda picture of a factory production with a characteristic subtitle 'Creation without holdbacks', 1940s

Rovněž během nacistického režimu pokračovaly a prohlubovaly se snahy o užší propojení vědeckého výzkumu s průmyslovou výrobou. Tyto ziskyvaly na jedné straně podporu vedení nacistického státu, na druhé straně byly prosazovány i samotnými techniky a představiteli průmyslových koncernů. Ti v nich viděli možnost vývoje nových výrobků, zvýšení konkurenceschopnosti a v konečném důsledku i finančních zisků. V podmínkách totální války, kdy došlo k rozsáhlému přeorientování výroby na zbraň, to ovšem znamenalo čím dál tím užší sepjetí se zbrojní mašinérií nacistického Německa. V souladu s přidělenými stupni válečné důležitosti se pak dostávalo podpory především vybraným výrobkům, respektive průmyslovým oborům, pro něž byl využitelný pouze jistý typ výzkumu a vývoje. V protektorátu tak došlo k enormnímu nárůstu leteckého, elektrotechnického a optického výrobního odvětví, jakož i těžkého strojírenského průmyslu. Nedostatek pracovních sil vedl zejména v závěrečné fázi války ke stále většímu nasazování vězňů koncentračních táborů, kteří byli nuceni pracovat v naprosto nepředstavitelných podmínkách. Výzkum se tak v mnoha výrobních provozech dostával do konfrontace s nelidskou praxí, která neměla do té doby obdoby.

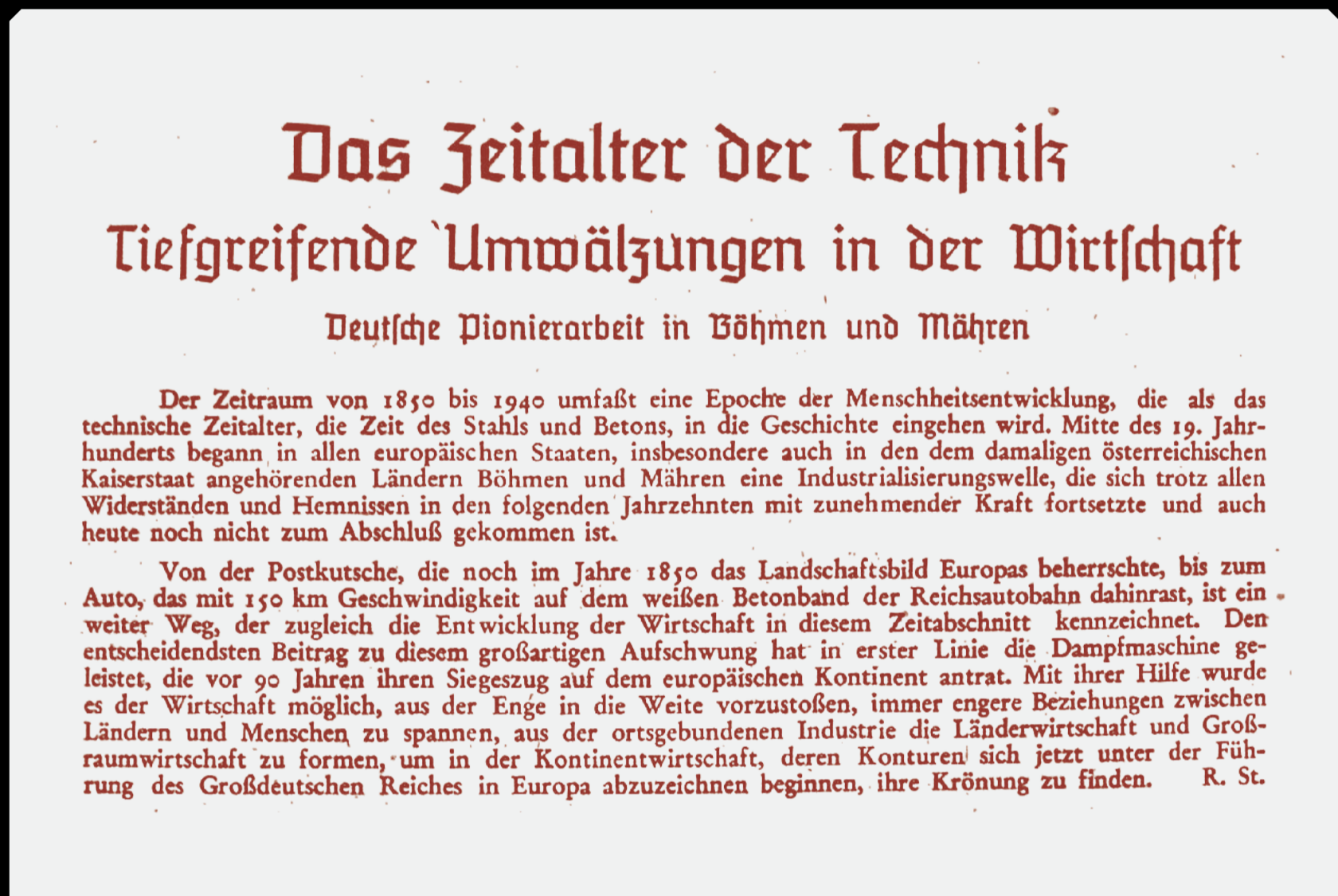
Efforts to still more closely couple scientific progress with industrial production continued and deepened also in the period of the Nazi regime. These endeavours gained, on the one side, support of the leaders of the Nazi state, being promoted by the technicians themselves as well as by the representatives of industrial concerns on the other side. In this process, the last group saw its opportunities for development of novel products, an increase in competitiveness, and ultimately in profit. Under the conditions of the total war, when a vast re-orientation of production towards weaponry occurred, it naturally meant still closer ties with the armament machinery of the Nazi Germany. According to the assigned degree of war priority, the support went selectively to certain products and industrial branches, for which a specific type of research and development was only exploitable. The Protectorate thus witnessed an enormous increase in aeronautical, electrical, and optical production branches together with heavy machinery industry. Lack of workforce led, especially towards the end of the war, to a massive deployment of concentration camp prisoners, who were forced to work under totally unimaginable conditions. In many manufacturing plants, the research was thus confronted with an inhuman practice unseen and unheard of ever before.

Ríšský maršál, pověřenec pro tzv. čtyřletý plán a válečný zločinec Hermann Göring (1893-1946) na návštěvě firmy Junkers, 1936
The Reich Marshall, Commissioner for the Four-Year Plan, and a war criminal, Hermann Göring (1893-1946), during his visit at the Junkers Company, 1936

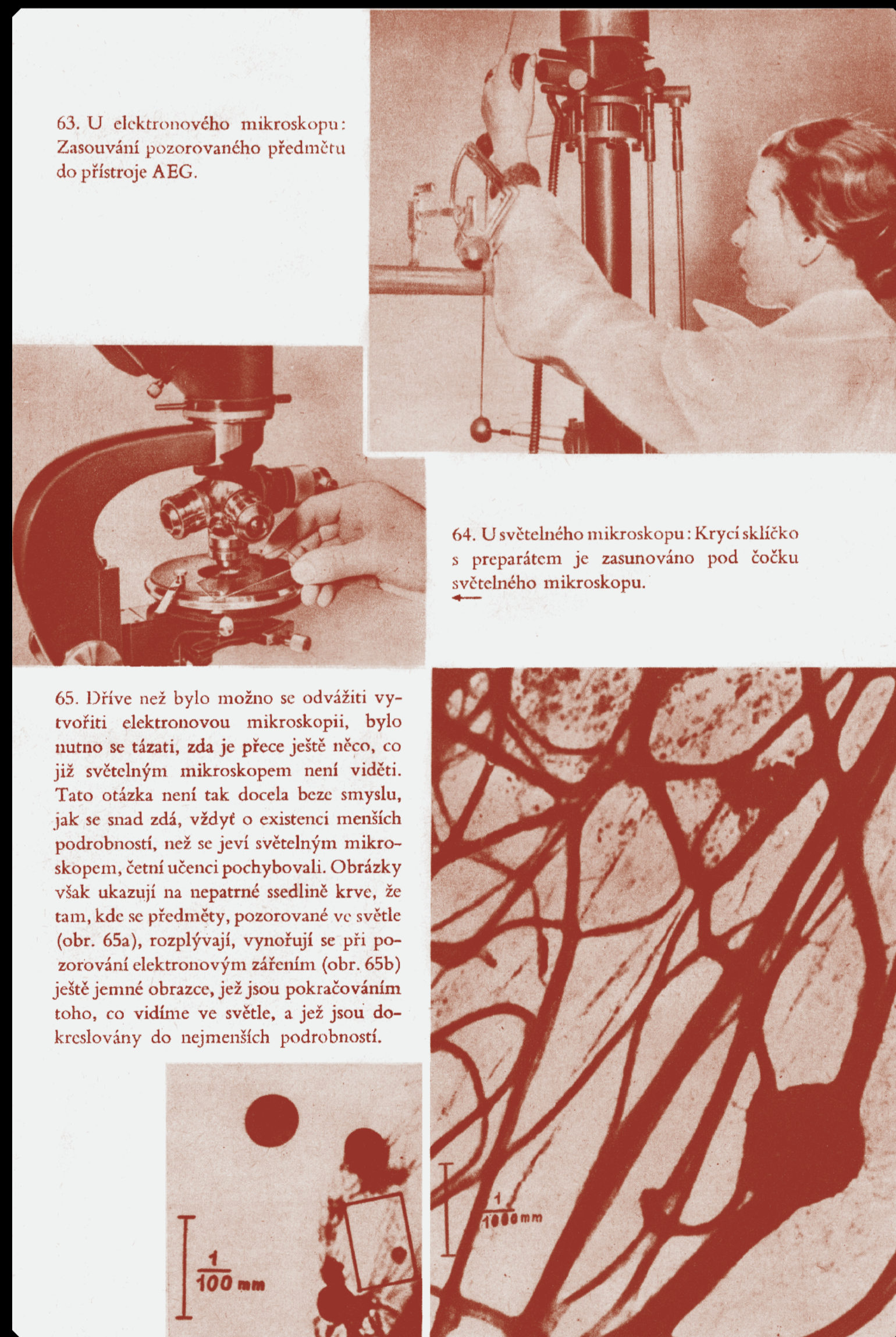
Německý článek o kontrole jakosti průmyslových výrobků pomocí rentgenů, Brüner Tagblatt 1943
A German article on quality control of industrial products with the help of X-rays, Brüner Tagblatt 1943

Německá tisková noticka o industrializaci Čech a Moravy a významu techniky, Brüner Tagblatt 1940
A German press notice on the industrialization of Bohemia and Moravia and the importance of technologies, Brüner Tagblatt 1940

26. V r. 1891: Jeden z prvních transformátorů větrných rozměrů. Byl použit při přenosu síly mezi městy Laufen a N. a Frankfurtu n. Moh.
25. Větrník budoucnosti, k němu jsou již vypracovány plány. Vedle toho budou ještě dlouho vyvíjeni větrné mlýny, které se za stálci téměř nemění.
27. V r. 1939: Výsledek bádání: obrovský transformátor.

63. U elektronového mikroskopu: Zasnování pozorovacího průměru do přiroze AEG.
64. U světelného mikroskopu: Krycí sklíčko s preparátem je zasnováno pod čočku světelného mikroskopu.
65. Dříve než bylo možno se odvážiti vytvořiti elektronovou mikroskopii, bylo nutno se učit, zda je práce ještě něko, co již světelným mikroskopem není viděti. Tato otázka není tak docela bez smyslu, jak se snad zdá, vždyť o existenci menších podrobností, než se jvi světelným mikroskopem, není žádní pochybovali. Obrázky však ukazují na nezapřené sedlině krve, že tam, kde se předněty, pozorované ve světle (obrá. 65a), rozpývají, vymotají se při pozorování elektronovým zářením (obrá. 65b) ještě jinné obrázky, jež jsou pokračováním toho, co vidíme ve světle, a jež jsou dokreslovány do nejméně podrobností.

Dobová prezentace výsledků výzkumu v podobě nových výrobků – transformátoru a elektronového mikroskopu – v českém překladu německé popularizační práce O. Büschera, *Možné i nemožné ve všech oborů vědy*, 1943
Contemporary presentation of research results in the form of new products – a transformer and an electron microscope – in a Czech translation of the German popularizing work by O. Büscher, *The Possible and the Impossible from all the Fields of Science*, 1943

TSCHENKUNSTERNATURALDATEN
WIR DEN DEUTSCHEN GEIST
WISSENSCHAFTLICHES ALLES
REIHEIT DAS WAS FOR
INSERSCHEIT VERTEIDIGEN ALLES
CH WISSENSCHAFTLICHES
WAS WAREN AUCH DAS WAS

VĚDĚNÍ A NIČENÍ KNOWLEDGE AND DESTRUCTION

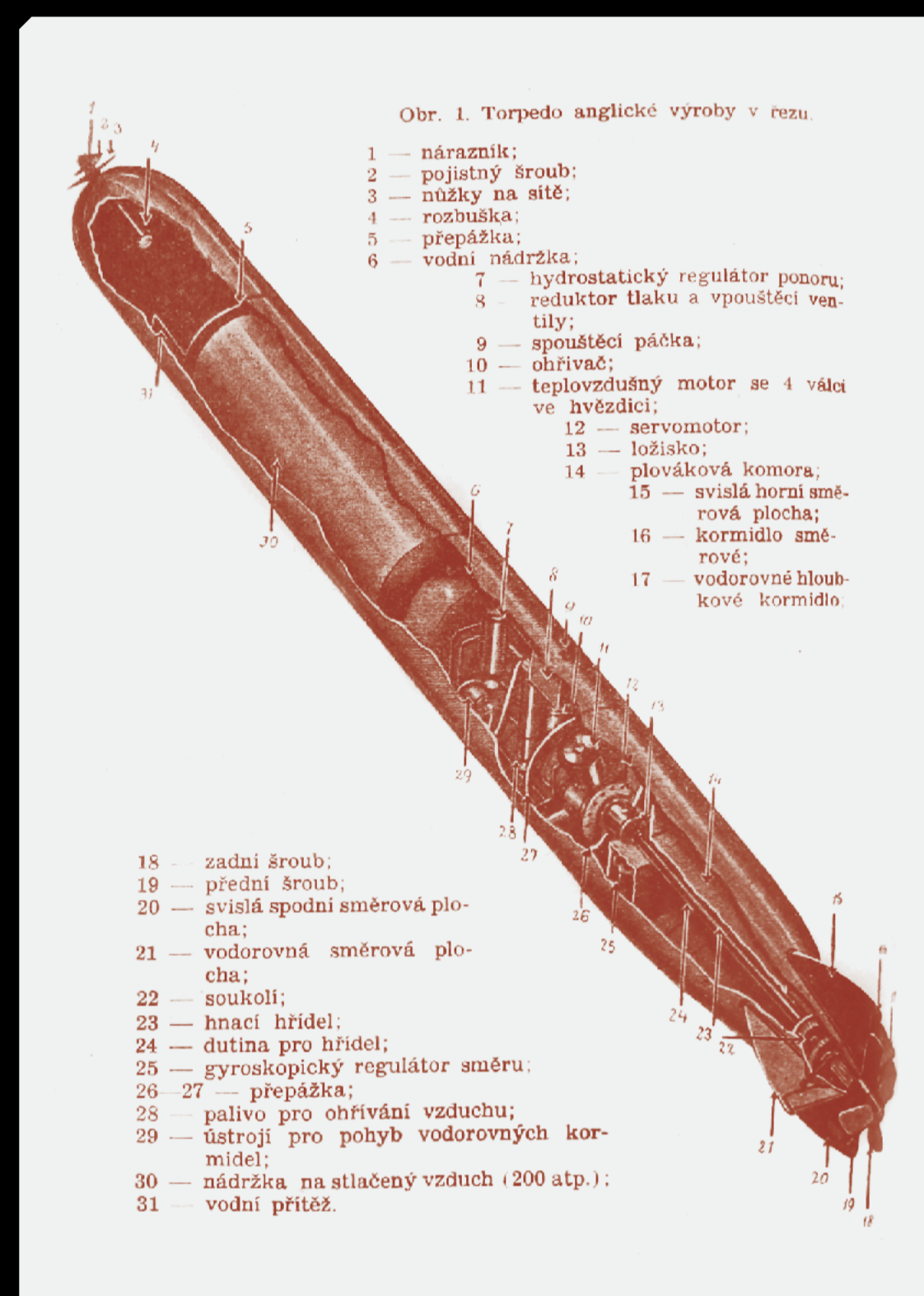
Věda a technika ve válce Science and Technology at War

Druhá světová válka představovala doposud největší technizovaný střet, který si na všech stranách vyžádal mobilizaci veškerých dostupných odborných kapacit i materiálních zdrojů. Ve válčících velmocích vznikala zcela nová druh tzv. velké vědy (*big science*). Ve vojensko-průmyslových komplexech se soustředil do té doby nikdy nevidaný potenciál, cílený na vývoj pokročilých zbraní a zbraňových systémů. Potřeba totálního zničení protivníka vedla k vývoji stále více smrtících prostředků, jejichž nasazení dalece překračovalo vlastní válčící armády (atomová puma). Tím se vlastně uzavíral děsivý začarovaný kruh.

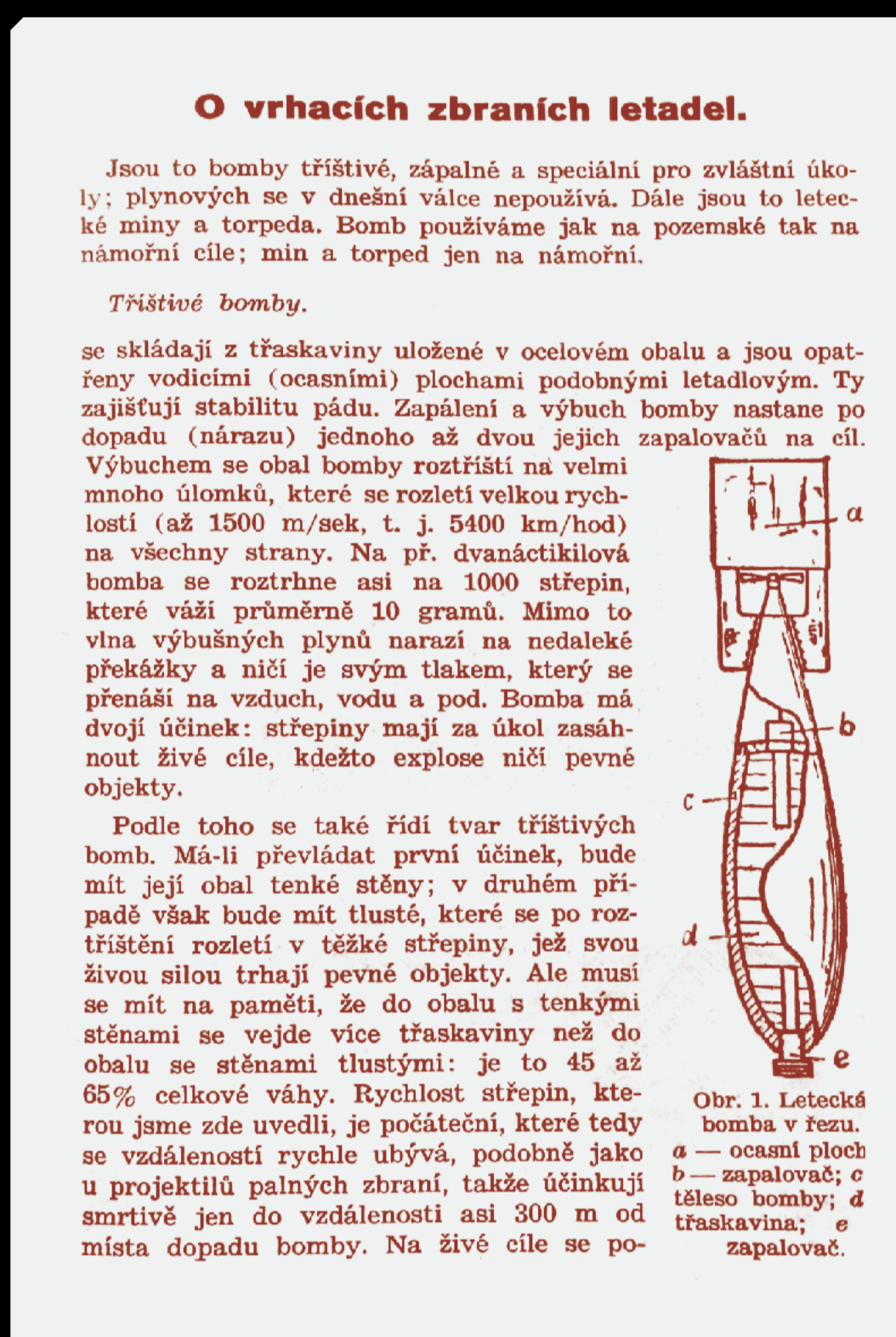
So far, the WWII constituted the largest technicalized clash, which required mobilization of all the accessible resources of scientific, specialist, and material nature on each side. A brand-new type of science, the so-called *Big Science*, arose within the belligerent powers. In the military-industrial complexes, an unprecedented potential targeted at development of advanced weapons and weapon systems was concentrated. The need of total destruction of the adversary led to development of still more lethal means, whose operational range and impact reached far beyond the armies in field (the A-bomb). That actually closed the vicious circle of nightmare.

Snímky vybraných německých zbraní, uveřejňované v českém protektorátním časopise *Objevy techniky*, 1943
Pictures of chosen German weapons, published in the Protectorate Czech journal *Technical Discoveries*, 1943

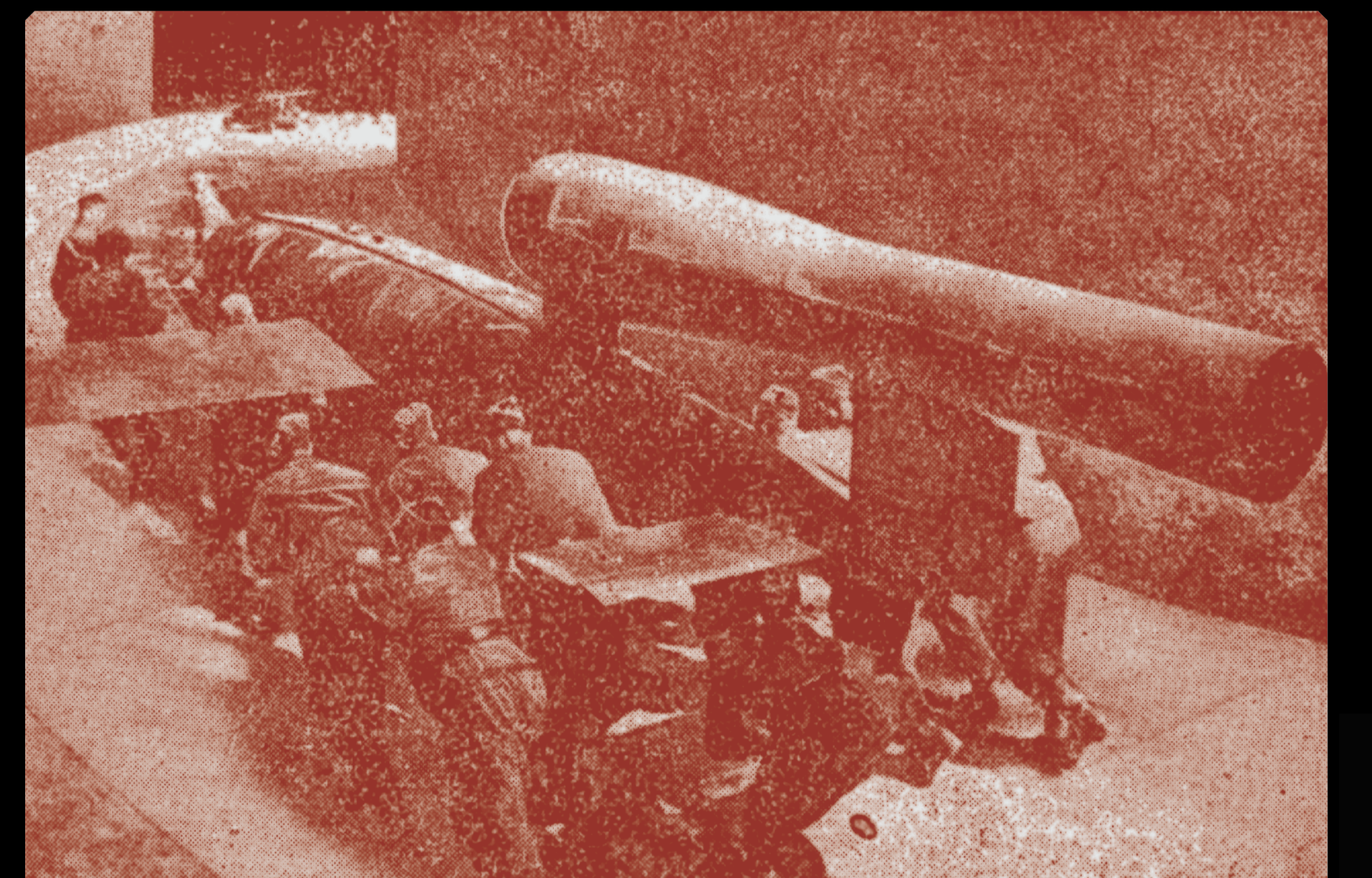

Popis třířetěvkové bomby z časopisu *Objevy techniky*, 1941
A description of the fragmentation bomb from the journal *Technical Discoveries*, 1941

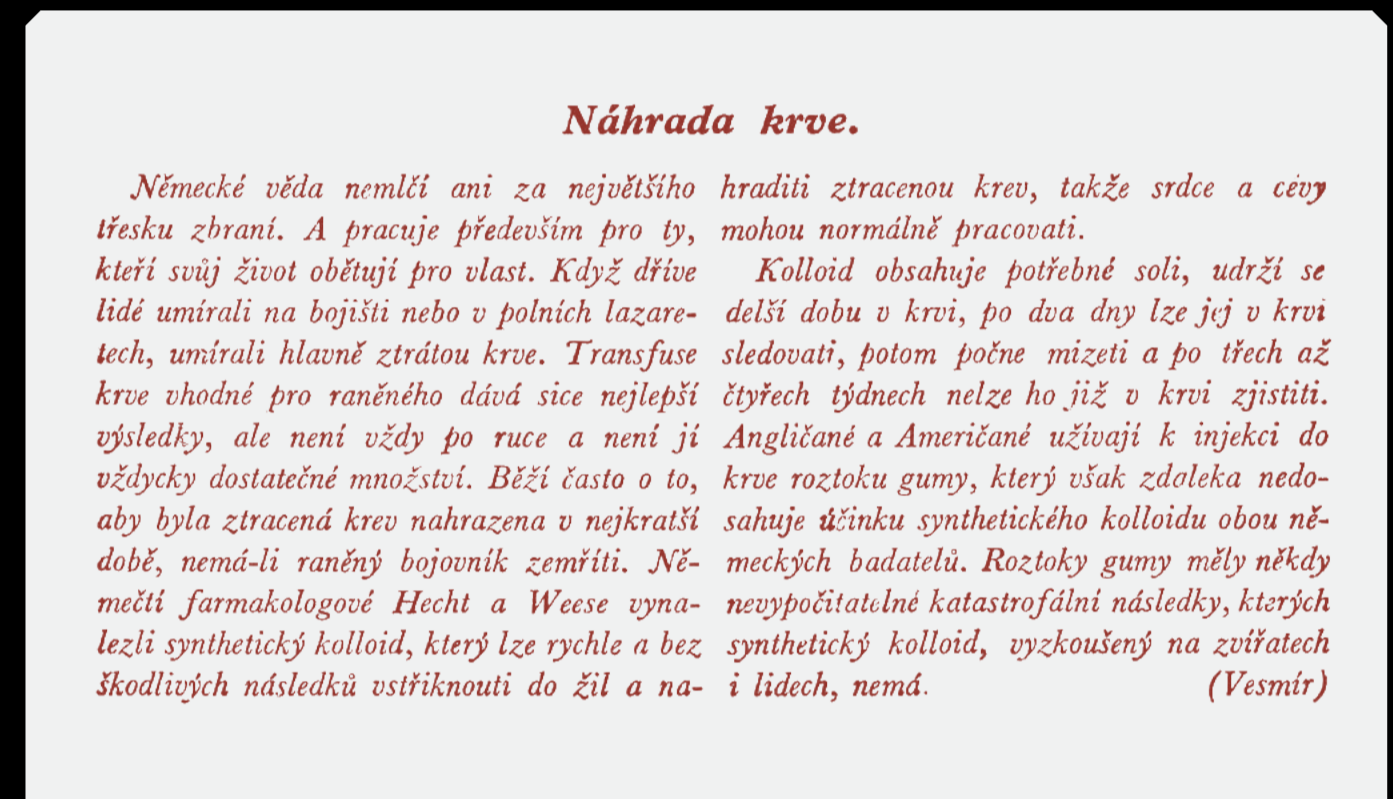

V Německu a okupovaných oblastech byl tento trend zjevný zejména s vyhlášením tzv. totální války (*Totalkrieg*) na počátku roku 1943, i když důležité kroky byly učiněny již předtím v souvislosti s převzetím Říšského ministerstva pro zbrojní výrobu a munici (*Reichsministerium für Bewaffnung und Munition*) Albertem Speerem (1905–1981). Došlo k novému rozdělení priorit německého zbrojního průmyslu, především směrem k ještě užšímu propojení technického vývoje s výrobou. Mízi rozšířená představa individuálně bádajícího vědce či vynálezce a německá propaganda užívá všezahrnujícího označení tzv. duševně tvořících (*geistig Schaffenden*), samozřejmě pracujících kolektivně, jako součást masinérie. Pokročilost německých zbraní a nasazení odborníků se pak odráželo rovněž v popularizačních a propagandistických pracích. Věda a technika byla prezentována jako součást domácí fronty a zvláštní příspěvek dané profesní skupiny ke světovému zápolení.

In Germany and the occupied territories, this trend became highly evident with the declaration of the so-called total war (*Totalkrieg*), although important steps had already been made before in relation to Albert Speer's (1905–1981) having taken over the Reich Ministry for Armament Production and Munition (*Reichsministerium für Bewaffnung und Munition*). A far-reaching rearrangement of priorities within the German armament industry towards still more intensified interconnection of technical development with production was undertaken. The ancient notion of an individually researching scientist or inventor fades out, the propaganda preferring an overall term of brainworkers, literally 'mental creatives' (*geistig Schaffenden*). They were, needless to say, working in a collective, as a part of the machinery. The advanced technology of German weapons and the deployment of specialists were subsequently reflected in texts published for popularization and propaganda purposes. Science and technics were presented as a part of the home front as well as a special contribution of the given professional group to the global struggle.

Snímek raketové střely V1, *Brunner Tagblatt* 1944
A snapshot of the missile V1, *Brunner Tagblatt* 1944

Titulní stránka časopisu *Světový zdroj zábavy a poučení*, 1943
A press notice on an alleged German discovery of a blood substitute from the journal *World's Source of Entertainment and Enlightenment*, 1943

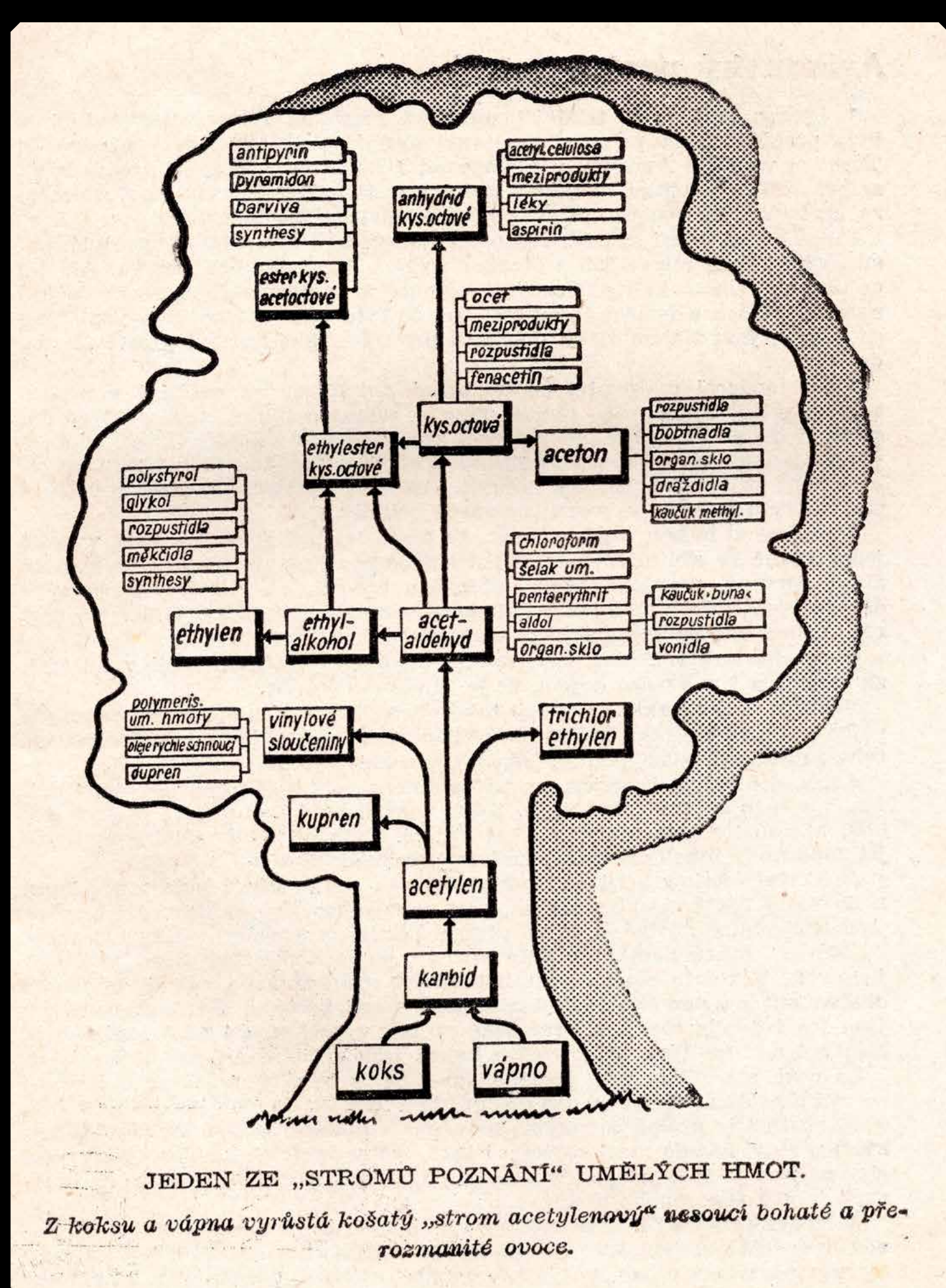
Český překlad německého článku o vojenské strategii a taktice z časopisu *Světový zdroj zábavy a poučení*, 1941
A Czech translation of a German article on military strategy and tactics from the journal *World's Source of Entertainment and Enlightenment*, 1941

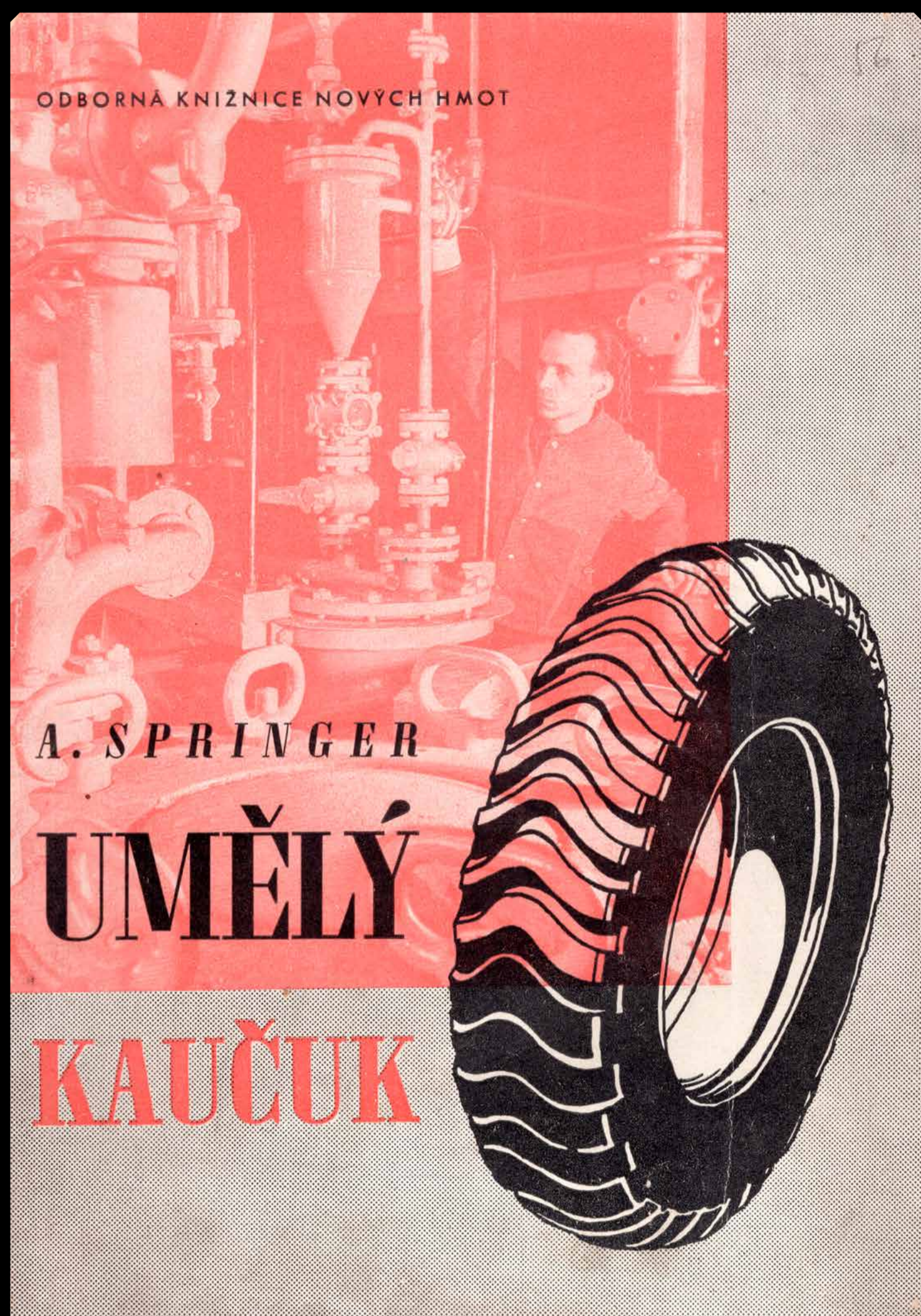
„STOLETÍ SYNTÉZY“ THE 'CENTURY OF SYNTHESIS'

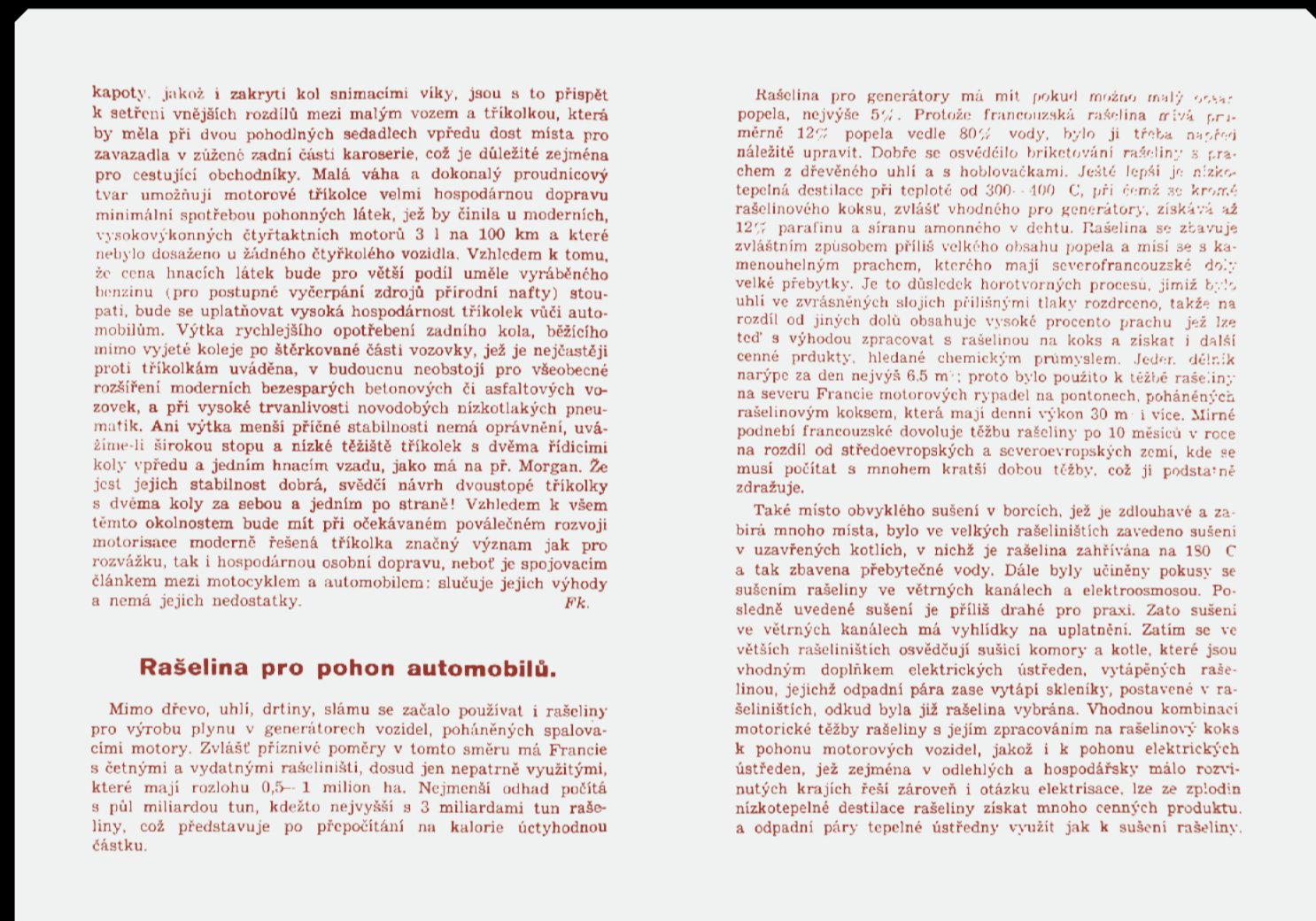
Hledání alternativ A Search for Alternatives

Schematické znázornění vývoje umělých hmot v časopisu *Dělník do světa*, 1941
A diagram visualizing the development of plastics from the journal *A Window into the World*, 1941

Překlad německé práce o umělém kaučuku, 1943
A translation of a German work on synthetic rubber, 1943

Objevy techniky
POPULÁRNÍ TECHNICKÝ MĚSÍČNÍK

NOVÉ MOTOROVÉ PALIVO —
NAFTALINOVÝ ALKOHOL.

V.S. a S. E. J. jsou paliva vyrobená z dřevních odpadů. Mají vysoký obsah uhlíku a nízký obsah kyslíku. Jsou velmi levná a snadno dostupná. Využitím těchto paliv pro motory lze výrazně snížit náklady na provoz automobilů. Jsou také velmi čistá a neznečišťují okolí. Jsou to tedy velmi zajímavé alternativy k drahým a těžkým palivům jako je ropa nebo uhlí.

Obsah:
Nové motorové palivo —
naftalinový alkohol. V.S. a S. E. J. 210
Výroba umělých kůže. 215
Výroba umělých vláken. 220
Výroba umělých papírů. 225
Výroba umělých pláště. 230
Výroba umělých barv. 235
Výroba umělých léků. 240
Výroba umělých materiálů. 245
Výroba umělých nástrojů. 250
Výroba umělých přístrojů. 255
Výroba umělých strojů. 260
Výroba umělých zařízení. 265
Výroba umělých systémů. 270
Výroba umělých procesů. 275
Výroba umělých metod. 280
Výroba umělých technik. 285
Výroba umělých nástrojů. 290
Výroba umělých přístrojů. 295
Výroba umělých strojů. 300
Výroba umělých zařízení. 305
Výroba umělých systémů. 310
Výroba umělých procesů. 315
Výroba umělých metod. 320
Výroba umělých technik. 325

Dobové články o alternativních palivech z časopisu *Objevy techniky*, 1942
a 1943
Contemporary articles on alternative fuels from the journal *Technical Discoveries*, 1942 and 1943

Nedostatek potřebných surovin vedl v Německu k vývoji řady alternativních produktů. To se týkalo především chemického průmyslu a výrobků z uhlí, které bylo v rámci možností dostupné. Postupně tak na základě nových technologických procesů vznikly: syntetický benzín, guma, buničitá vlna či řada syntetických vláken jako acetát (Cellon), polyamid 6 (Perlon), nylon apod. Velkého rozvoje dosáhly i další umělé hmoty jako např. polyuretan, polystyren a polyakrylát (Astralon, Plexiglas). Významnou úlohu tu hrály rovněž potřeby medicíny či farmacie. Tyto nové produkty, jejichž výroba byla ovšem často (syntetický benzín) velmi nákladná a nekonkurenceschopná, byly zaváděny s patřičnou budovatelskou propagandou do velkovýroby. Byly prezentovány nejen jako doklad „německého ducha“, ale zároveň jako klíčový příspěvek k hospodářské soběstačnosti a doklad efektivního propojení vědy s technologickou praxí. Rozšiřování do každodenního života a cenová dostupnost pro běžného občana pak byly vykreslovány jako doklad kvalitativního vzestupu životní úrovně.

Současně byly tyto technologie a produkty propagandisticky využívány proti nepřátelským státům, zejména Velké Británii či USA. Dělo se tak hlavně s odkazem na jejich metody při získávání přírodních surovin. „Německý duch“ tak měl vítězit nad „kapitolami napsaných krví cizích národů“.

Postupem času se ale tato propaganda dostávala do stále většího protikladu s všeobecným válečným nedostatkem a mizérií. To bylo zřejmé především u pohonných hmot. Uvažovalo se o využití řady velmi nezvyklých surovin pro výrobu generátorového plynu, jako např. drtiny, slámy, rašeliny či břídlíce. Jako nejpříhodnější se nakonec ukázalo dřevo (dřevoplyn). Obdobně jako ve světě průmyslových surovin se alternativy intenzivně hledaly i v potravinářství.

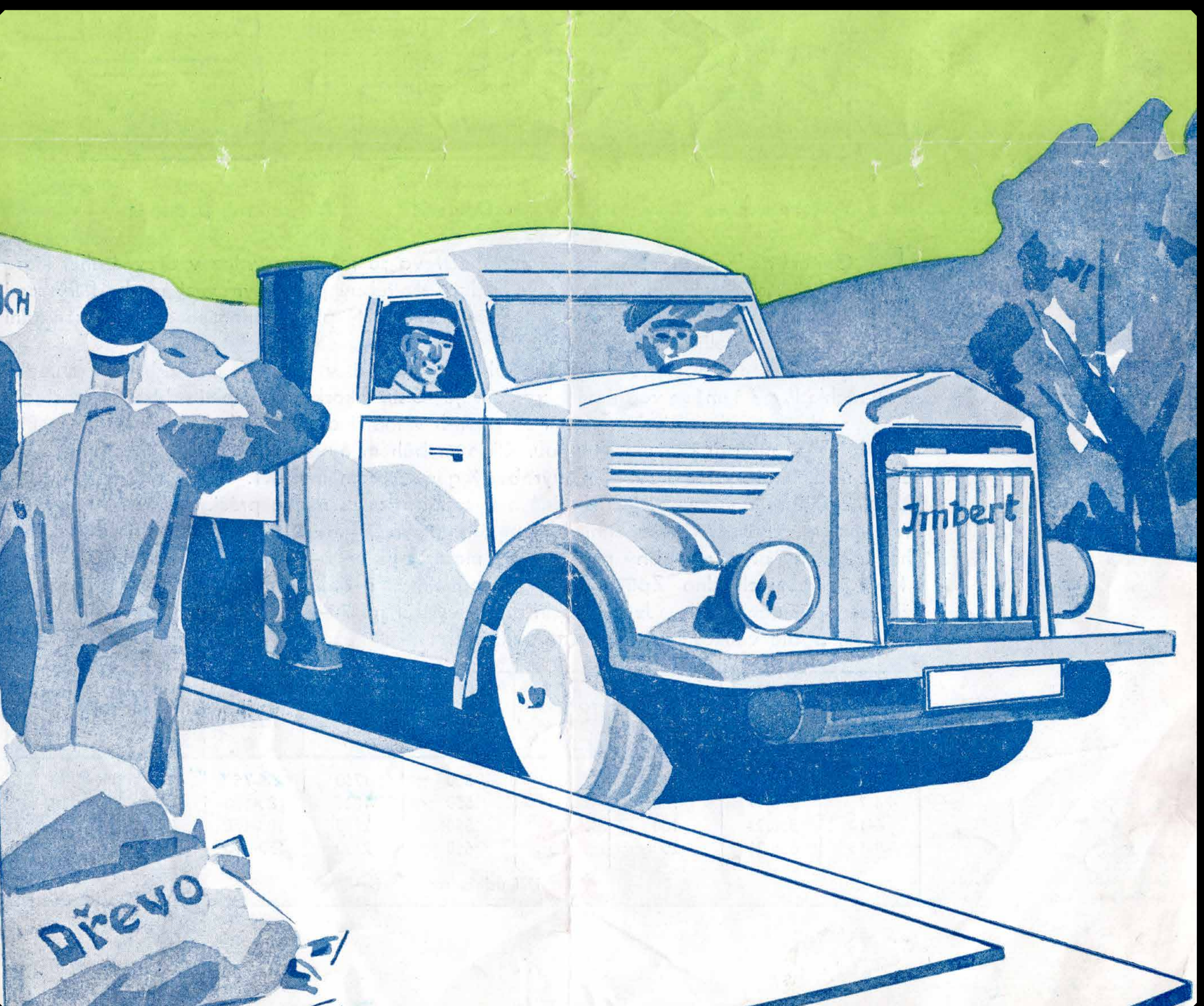
The lack of necessary raw materials in Germany led to development of a row of alternative products. This applied above all to chemical industry and semi-products from coal, which was comparatively accessible. Based on innovative technological processes, synthetic petrol and rubber, cellulotton or numerous synthetic fibres such as cellulose acetate (Cellon), polyamide 6 (Perlon), nylon etc. gradually appeared in this way. A great boom was achieved in the field of plastics, e.g., polyurethane, polystyrene, and polymethylacrylates (Astralon, Plexiglas). The needs of medicine (pharmaceuticals) also constituted an important issue. These new products, whose manufacturing was often quite expensive and therefore non-competitive (synthetic petrol), were introduced into mass production with the due propaganda of revolutionary enthusiasm. They were presented not only as a proof of the 'German spirit' but also as the key contribution to economic self-sustainability, both of issues testifying on effective interconnectedness of science and technological practice. Their spreading out into the everyday life and financial availability to common people were depicted as evidence of a qualitative increase in the standard of living.

These technologies and products were, at the same time, made use of by the propaganda against enemy states, particularly against Great Britain and the USA with reference to their methods of gaining natural raw materials. The 'German spirit' should triumph over the 'chapters written in blood of alien nations' in this way. With time, the propaganda was still more contradictory to the general war shortage and misery. This was evident in the case of fuels in the first place. A row of materials, even rather unusual ones, were considered as a possible source of producer gas: woodchips, straw, turf or slate. Wood, providing wood gas, turned out to be the most practical solution in the end. Similarly to the field of industrial raw materials, alternatives were vigorously sought for in food production.

UMĚLÉ HMOTY PLASTICKÉ

Reklama na výrobky z německé produkce umělých hmot v časopisu *Dělník do světa*, 1941
An advertisement promoting articles from German plastics production in the journal *A Window into the World*, 1941

TSCHIEFER NATION SOLDATEN
WIR DEN DEUTSCHEN GEIST NENNEN: WAS WIR
HE WISSENSHAFTLICHES ALLES FORSCHUNG
DIE WURDE DER
FORSCHUNG
WIR DEN DEUTSCHEN GEIST
NENNEN: DAS, WAS WIR
WISSENSCHAFTLICHES ALLES
FORSCHUNG
DIE WURDE DER
FORSCHUNG

VĚDA A REKLAMA

SCIENCE MUST ADVERTISE

Propagandou ke zisku

Profit through Propaganda

Ani během války nedošlo k přerušení dlouhodobého trendu, kdy se vědecké objevy či odborná doporučení využívaly ke komerčním a marketingovým účelům.

Často se objevuje „profesor“ či „inženýr“, který uvádí, prezentuje a nakonec i doporučuje nějaký produkt. Ten zpravidla pochází od německých firem, jejichž originální názvy jsou samozřejmě součástí reklamy. Jádrem sdělení může být informace, že se buď jedná o výsledek vědeckého výzkumu, nebo že jeho účinky byly vědecky ověřeny. I tyto v podstatě metaforické figury často pracovaly s předpokladem nadřazenosti a pokročilosti německé vědy a techniky.

V reklamě přitom mohou být akcentovány i dobové okolnosti, jako např. válečný nedostatek. Mezi tehdejší známé osobnosti, využívající pro propagaci výrobků či produktů přízně nacistického režimu, patří např. osobní Hitlerův lékař a později profesor Theo Morell (1886–1948) či přední automobilový konstruktér Ferdinand Porsche (1875–1951).

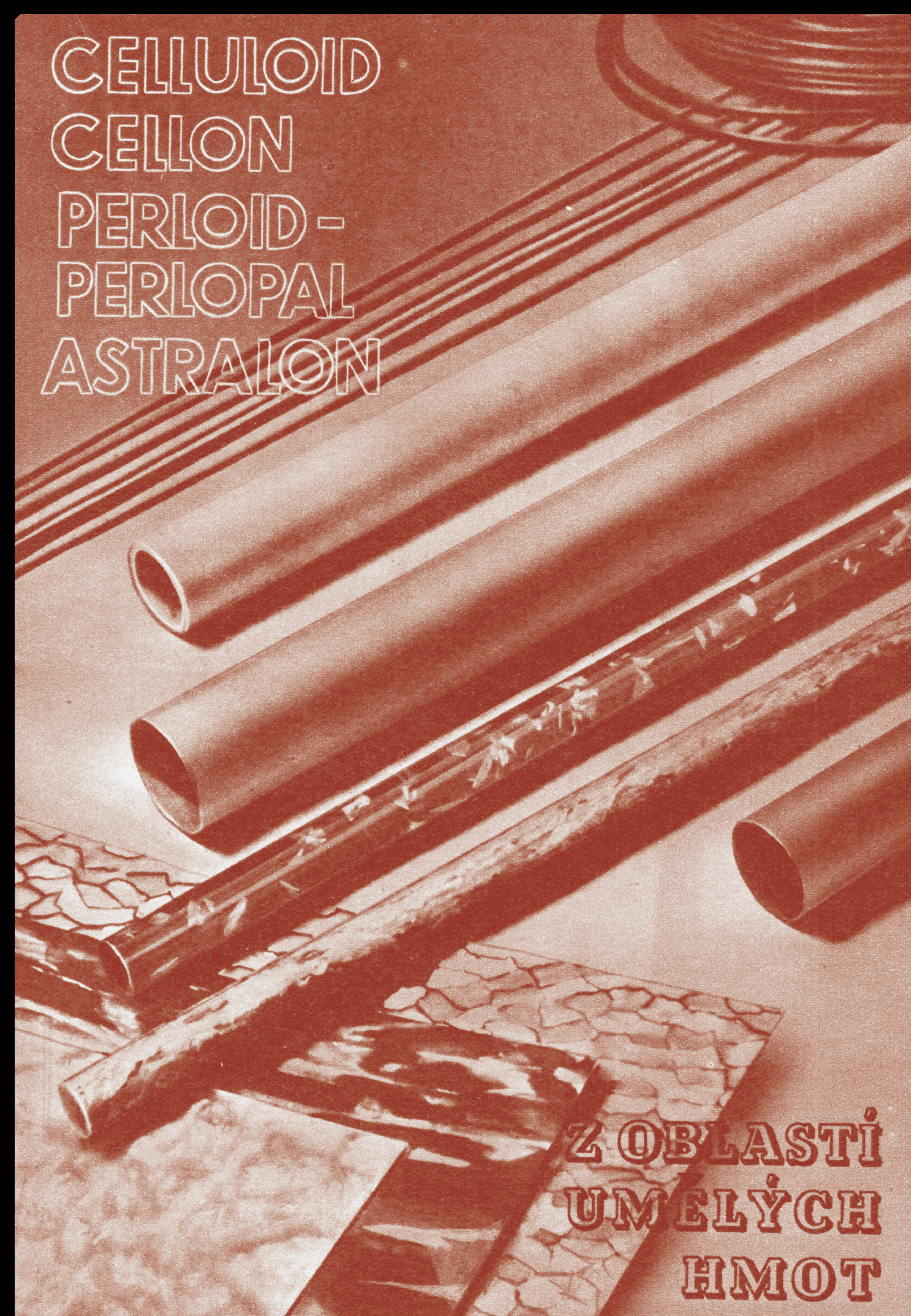
Not even during the war ceased the long-term trend to utilize scientific discoveries and professional recommendations for purposes of commerce and marketing.

Frequently, a person with a respectable title (professor, 'engineer' etc.) appears to introduce, present and eventually recommend a product. The product comes invariably from a German manufacturer, whose company name is a natural part of the ad. The gist of the communication usually consisted in the information that the marketed product was a result of scientific research or that its effects had been scientifically verified. Even those rhetorical figures, metaphorical in their substance, were often based on the assumption of superiority and advancement of German science and technology.

At the same time, contemporary circumstances could also be mentioned in the ads as, for instance, the war shortage. Among then renowned personalities taking advantage of the favour of the Nazi regime for promoting products, Hitler's personal physician and later professor, Dr Theo Morell (1886–1948), or the prominent automotive engineer Ferdinand Porsche (1875–1951) can be ranked.

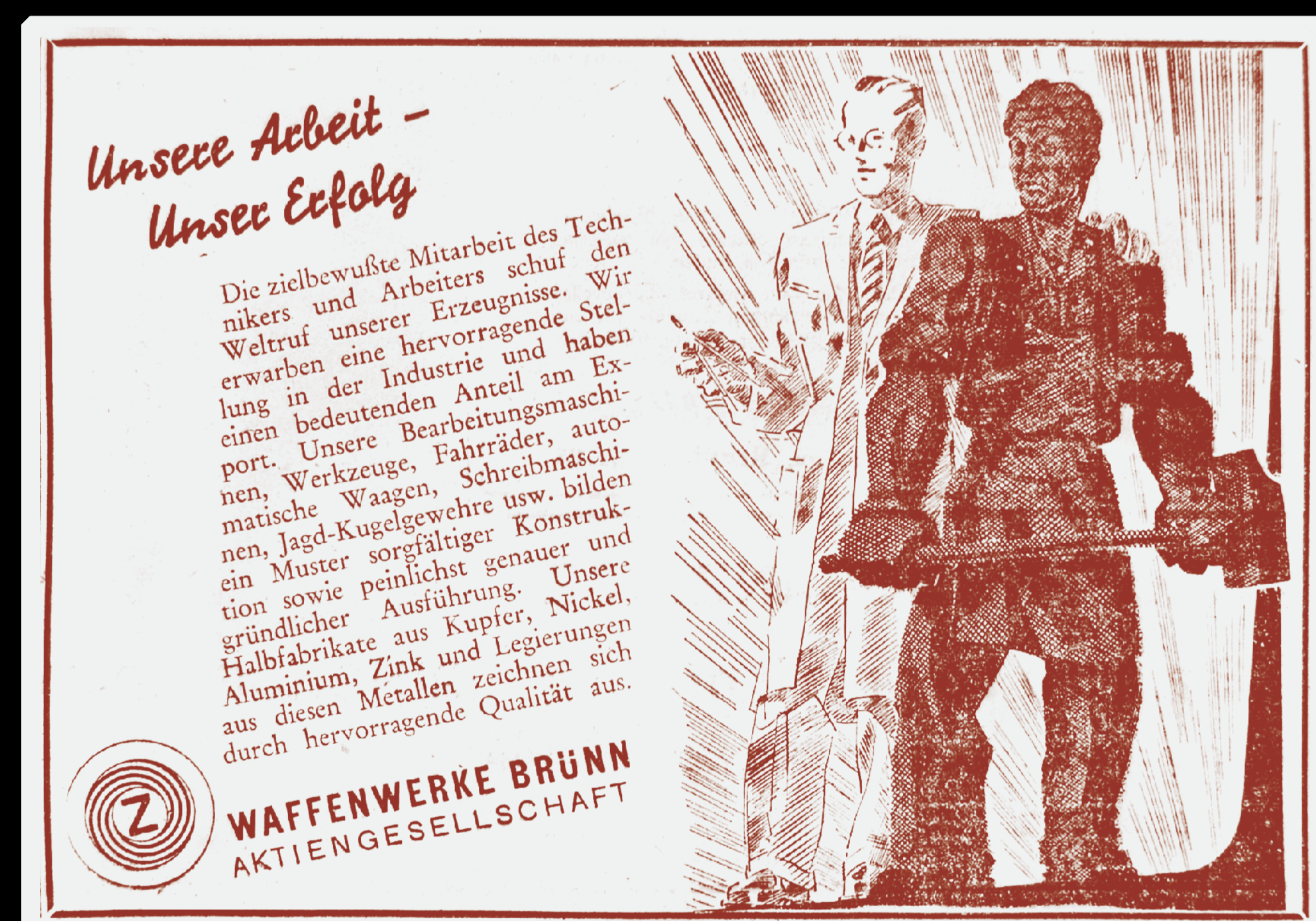
Postava „profesora“ v německé reklamě firmy Bata, *Brünner Tagblatt* 1941
A character of 'Professor' in a German advertisement of the Bata Company, *Brünner Tagblatt* 1941

Reklama na nové německé produkty z umělých hmot v časopisu *Dkna do světa*, 1941
An advertisement for new German products from plastics in the journal *A Window into the World*, 1941

Reklama na německé mazací oleje firmy W. Michalk und Sohn, 1941
An advertisement for German lubricant oils of the firm W. Michalk & Son, 1941

Německá reklama brněnské Zbrojovky s motivem cílevědomé spolupráce technika/inženýra s dělníkem, *Brünner Tagblatt* 1939
A German advertisement of the Armament Works in Brno with the motif of systematic collaboration between a technician and a worker, *Brünner Tagblatt* 1939

TSCHEN KUNST
HE WISSENSCHAFT, DIE
D FREIHEIT
UNSERE SOLDATEN VERTEIDIGEN ALLES
CHE WISSENSCHAFT
WAS WIR BESITZEN, AUCH DAS, WAS

DER NATION
WIR DEN DEUTSCHEN GEIST NENNEN:
ALLES
DAS, WAS
FORSCHUNG
DIE WURDE DER
WIR DEN DEUTSCHEN GEI
DEUTSCHEN GEIST

SOLDATEN
WAS WIR
FORSCHUNG
DIE WURDE DER
WIR DEN DEUTSCHEN GEI

